

A gördeszkázás jelentései. Kísérlet egy „posztstrukturalista” szubkultúraelemzésre

A gördeszkázás, hasonlóan más extrém vagy action sportokhoz, nagy népszerűségnek örvend Magyarországon is a gyerekek és a fiatalok körében. A gördeszkázás azonban több egyszerű sportágnál, sokan életformának tartják, mások örületségnek. Abban sincs teljes egyetértés, hogy egyáltalán sportról van-e szó, vagy esetleg vandál huliganizmusról.

A szerző megpróbál egy szubkulturális elemzési keret segítségével rávilágítani arra, hogy miként függnek össze a gördeszkázás ilyen eltérő megítélései történetének alakulásával, valamint a deszkások tényleges gyakorlataival. Ehhez először röviden felvázolja azt az elméleti keretet, amelyben a vizsgált jelenséget el kívánom helyezni, ezt követően részletesebben tárgyalja a gördeszkázás néhány vetületét, majd lezárásként visszatér az elméleti kerethez, hogy felvázolja, miként helyezhető el benne a bemutatott aspektusok.

Szubkulturakutatás

A gördeszkázás, hasonlóan más extrém vagy action sportokhoz, nagy népszerűségnek örvend Magyarországon is a gyerekek és a fiatalok körében.¹ A gördeszkázás azonban több egyszerű sportágnál, sokan életformának tartják, mások örületségnek. Abban sincs teljes egyetértés, hogy egyáltalán sportról van-e szó, vagy esetleg vandál huliganizmusról.²

A szubkulturakutatás angolszász hagyományának³ gyökerei a chicagói városszociológiában találhatók. Ennek az iskolának a képviselői különböző deviáns szubkulturák létrejöttére és gyakorlataira összpontosították figyelmüket. A szubkulturáról való gondolkodás alakulásának irányát meghatározó második iskola a birminghami kritikai kultúrakutatás, amelynek követői a második világháború utáni látványos ifjúsági szubkulturákat vizsgálták (lásd Hall–Jefferson, eds. 1993). Munkájukban fontos szerepet játszott a stíuselemzés.

A birminghami szubkultúraértelmezések kritikája sarkallja a mai kutatásokat, többek között a birminghami munkákkal közel azonos időben alkotó Stanley Cohen morálistánc-megközelítését is kritikai módon feldolgozó Sarah Thorntont (1996) is, aki a szubkulturák és a média kapcsolatáról alkotott részletes modelljével, valamint a szubkulturális tőke fogalmának bevezetésével vált az újabb elméletek kötelező hivatkozási alapjává. A birminghami megközelítés weberi alapokon nyugvó kritikája áll a posztsubkulturák fogalmát bevezető David Muggleton (2000) munkájának középpontjában. Szakít a birminghami kutatók szemléletével, akik a jelentéseket kívülről olvassák le, és javasolja a résztvevők saját értelmezéseinek figyelembevételét. Ez a nézet elvezet ahhoz a követ-

keztetéshez is, hogy egyértelmű, jól körülhatárolható szubkultúrák nem léteznek, és valószínűleg soha nem is léteztek.

Sarah Thornton *Club Cultures* című könyvének bevezetőjében párhuzamba állítja a szubkultúrákat a magas- vagy elitkultúrával. Ebben a párhuzamban tulajdonképpen megtalálható a szubkultúra számomra kielégítő definíciójának szinte minden eleme. Thornton azt állítja, hogy mindkét kultúra elitista, és saját értékét részben exkluzivitásából vezeti le. Mindkettő résztvevői kívülállók által nem hozzáférhető tudások és ízlésvilágok birtokosai. Egyaránt rettegnek a tömegkultúrától, a popularizálódástól és ezáltal a profanizálódástól; a magaskultúra esetében ez a *leszivárgás*, a szubkultúránál pedig ez a *felkapottság* eredménye lehet. A szubkultúra a fennálló értékrend kiforgatásával – a magaskultúrához hasonlóan – saját magát tekinti az ízléshierarchia csúcsának (Thornton 1996).

A szubkulturális kötődést olyan identitáselemként definiálom, amely választható,⁴ a marginalitás és/vagy különbözőség érzésével jár, referenciapontot ad (kánon, bizonyos kérdésekhez való viszonyulás stb.), és belépést nyújt egy státusszerzési lehetőséggel telített térbe. A szubkultúra legfontosabb vonásai közé tartozik a hitelesség kérdésének középpontba állítása – ismét csak párhuzamot mutatva a magaskultúra világával. A hitelesség megalkotásával és annak folyamatos problematizálásával tárgyalják újra és újra a szubkultúra tagjai saját elkötelezettségüket, identitásukat és a szubkultúra egészének határait.

Úgy is fogalmazhatunk, hogy onnan számít valaki egy adott szubkultúra tagjának, hogy fontossá válik számára saját és mások hitelességének igazolása, illetve értékelése. A külső szemlélő nem képes például különbséget tenni a *deszkás* és a *pózer*⁵ között, nem ismeri a kódokat, de gyakran még a pózerség problémáját sem. A korábbi megállapítás másik oldala, hogy akkortól beszélhetünk szubkultúráról, ha problematizálttá válik a hitelesség – vagyis a határ – kérdése.

A célom a szubkultúra különböző jellemzőihez, gyakorlataihoz kötődő változó értelmezések vizsgálata. A szubkultúrához képest különböző pozícióban lévő aktorok (a magukat az adott szubkultúrával azonosítók, a szubkultúra termelői, a kapcsolódó ipar, a média különböző típusai, a kívülállók, a szubkultúrában marginalizált pozícióban lévők, például lányok stb.) értelmezései konfliktusait és megfeleléseit kell feltérképezni. Az adott szubkultúra jelentéseit történeti módon és az adott kontextusra tekintettel kell megragadni. A hitelesség kérdésének középpontba állítása alkalmas vezérfonalat biztosíthat mindehhez.

Nem akarom azt állítani, hogy figyelmen kívül kell hagyni az infrastruktúra, az intézmények, a kapcsolathálók és számos egyéb feltétel kutatását, ugyanakkor ezek jelentőségét a szubkultúrák értelmezésével összefüggésben kell végrehajtani. Ebből fakadóan a szubkultúrák posztstrukturalista értelmezése nem lesz képes, és nem is célja minden kérdésre választ adni egy adott szubkultúrával kapcsolatban. Ennek a megközelítésnek elsődleges célja a szubkultúrák *jelentéseinek* vizsgálata.

Ha tetszik, e megközelítés háttérben az a kérdés munkál, hogy mi lehet egy adott szubkultúrában az, ami képes odavonni és megtartani bizonyos résztvevőket, miközben másokat érintetlenül hagy. Erre lehet azt válaszolni – Muggleton (2000) elemzésével összhangban –, hogy minden ilyen jellegű kapcsolat létrejötte és alakulása pusztán esetleges, semmilyen központi elem sincs egy-egy adott szubkultúrában, ami bármi

módon meghatározni a különböző társadalmi szereplők hozzá való viszonyát. Vagy épp ellenkezőleg, lehet a birminghami megközelítést (Hall–Jefferson, eds. 1993) követve egyértelmű olvasatokat adni az egyes szubkultúrák tartalmáról és ennek megfelelően megállapítani, hogy kinek mit jelenthetnek.

Az én megközelítem egy lehetséges középutat képvisel, amelynek fontos része, hogy a szubkultúrák igenis rendelkeznek valamilyen jelentés- és gyakorlatmaggal, ami mentén résztvevők és kívülállók egyaránt viszonyulnak hozzájuk. Ez a központi mag azonban nem egyfajta egyértelmű olvasat, hanem egy változó, ellentmondásos szövevény különböző gyakorlatoknak, értelmezéseknek.

Felmerülhet persze a jogos kérdés, hogyan húzhatók meg egy ilyen hálózat határai, hogyan válnak az ilyen megfoghatatlan „központtal” rendelkező szubkultúrák egyáltalán lehatárolhatóvá. Erre a kérdésre ebben az írásban nem próbálok meg választ adni, csupán – egyfajta első lépésként – egy általam javasolt „hálózatos mag” felvázolásának a lehetőségét szeretném bemutatni a gördeszkázás példáján.

Módszertan és források

A deszkázás vizsgálata során különböző kvalitatív módszereket alkalmaztam párhuzamosan. Ezek rövid áttekintése után a fórumelemzés sajátosságait részletesebben is tárgyalom, mivel az internetes elemzés még viszonylag új területnek számít a szociológiai kutatás területén.

A témával 2002 nyarán kezdtem el komolyabban foglalkozni, előtte nem igazán ismertem sem gördeszkásokat, sem a deszkásszubkultúrát. Az első lépéseket a deszkázás világa felé az OfflineXtrMag⁶ vásárlása, valamint deszkás videók⁷ nézése jelentette számomra. Kezdeti tapasztalataim alapján úgy döntöttem, hogy nem lehet teljes a munkám, ha nem próbálom meg a gördeszkázást magam is. A deszkám beszerzése és összeszerelése során szerzett újabb benyomások még inkább meggyőztek arról, hogy bizonyára számos fontos részlet felett siklanék el, ha nem kapcsolódnék be, még ha csekély mértékben is, a gördeszkázás gyakorlatába.

Ennek megfelelően 2002 őszén két hónapig, valamint 2003 tavaszán még egy hónapig nagyjából heti rendszerességgel elmentem gördeszkázni egy kelenföldi deszkás-találkozóhelyre, illetve egyszer ellátogattam az akkor még egyetlen fedett budapesti skateparkba, a Converse Hangárba is.⁸ Ezeket az alkalmakat mindig megpróbáltam hol napló-, hol vázlsruerűen rekonstruálni.

Egyéb megfigyeléseimet és tapasztalataimat is rendszeresen vezettem a kutatási naplómban: nyáron részt vettem egy deszkás filmnek a Mammut bevásárlóközpontban rendezett premierjén, ősszel pedig meglátogattam az OSG3-at,⁹ és a „Ki a király?” versenysorozat¹⁰ egyik elődöntőjét, majd decemberben a döntőjét; valamint további rendezvényeket, beszélgetéseket és mindennapi interakciók során szerzett megfigyeléseket jegyeztem le.

Megpróbáltam rögzíteni a részt vevő megfigyelés során folytatott beszélgetések fontosabb elemeit, ezenkívül folytattam egy hosszú, félig strukturált beszélgetést egy deszkás lánnyal, aki évek óta komolyan gördeszkázik, egy hosszabb beszélgetést az Offline magazin főszerkesztőjével, valamint egy gördeszka alkatrészeket is forgalmazó cég magyar

képviselőjével és végül még egy rövidebb beszélgetést egy lánnyal, aki évekkal ezelőtt deszkázott. Megkísértem továbbá a skateboarding.hu internetes oldalon beazonosított lány hozzászólókkal e-mailben felvenni a kapcsolatot, amelyből egy hosszabb, e-mailben folytatott beszélgetés valósult meg az egyik résztvevővel.¹¹

Az interjú jellegű beszélgetéseket tehát többnyire lány deszkásokkal folytattam. Ennek fő oka, hogy úgy éreztem, az ő nézőpontjuk lesz az, amelyet a legkevésbé képviselnek a gördeszkások különböző megjelenítései. Mivel marginális helyzetben vannak a gördeszkáskultúrán belül, ezért fontosnak éreztem, hogy őket személyesen is megszólaltassam. A beszélgetések során megpróbáltam igen általános kérdésekkel indítani, és hagyni, hogy az ő deszkázásról szóló történetükből bomoljanak ki a további kérdések.¹²

A deszkások és a deszkázás reprezentációit az Offline magazinnak¹³ a kutatásom során megjelent tizenegy és hat visszamenőleg elérhető száma alapján vizsgáltam meg, továbbá számos deszkás filmet és videomagazint is megtekintettem. A videofilmek és -magazinok beszerzése során részt vehettem a szubkultúrához kapcsolódó javak áramlásának egy részében, ami valamelyest meg is könnyítette a beilleszkedést és a kapcsolattartást más deszkásokkal.

Az Offline magazinban található általános és deszkás témájú cikkeket, hirdetéseket, valamint leveleket tematikusan osztályoztam a bennük előforduló motívumok és azok bemutatásának módja alapján. A filmek esetében szintén a tartalomra és a bemutatás módjára összpontosítottam, bár itt sokkal kevésbé lehetett ezt a két elemet egymástól elkülöníteni, mint a magazin elemzésénél.

Több külföldi deszkáshonlap mellett a magyar skateboarding.hu internetes honlap tartalmát is vizsgáltam. Ennek az oldalnak a fórumát módszeres kvalitatív tartalomelemzésnek vettem alá.¹⁴

A fórumelemzés a megfigyelés internetes megfelelőjének tekinthető, hiszen a kutató egy nyilvános – bár virtuális – helyen vizsgálja az ott zajló eseményeket, amelyek ebben az esetben csupán írott közlésekre korlátozódnak. A valós szituációkhoz képest két lényeges eltérés adódik. Egyrészt a nyelvi kommunikáció elsődlegessége, ami háttérbe szorítja a gesztusokkal, a csönddel és egyéb nyelven túli elemekkel kommunikáló résztvevőket (Mann–Stewart 2002), másrészt a résztvevők anonimitása. A névtelenség ellenére a fórumokon is kialakulhatnak tekintélyek – az oldalt szerkesztő személyek és a moderátorok természetes tekintéllyel bírnak, de tekintély forrása lehet a rendszeres fórumos jelenlét, az (állítólagos) életkor, az érvelés stílusa, a lexikális tudás stb.

Az internet habermasi hatalommentes kommunikációt biztosító közegként való értelmezése ma már a technológiai utópiák tárházába került. A hozzáférés egyenlőtlenségein túl a látszólag mindenfajta megkülönböztetés alól feloldást kínáló virtuális közegben is újratermelődnek a fizikai világ különböző hatalmi viszonyai, ezek közé tartozik a nők elnyomásának megjelenése az internetes kommunikáció közegében is. Nőies felhasználónév választása esetén a hozzászólóknak például gyakran szexuális zaklatással, marginalizálással, patronizálással kell szembenéznük (Mann–Stewart 2002).

A fórumelemzésnek az érvényesség kérdéséhez kapcsolódóan két komoly hátránya van. Először is a fórum egy szűk rétegből származó mintát tartalmaz, hiszen a fórumos hozzászólás feltétele a hozzáférés az internethez, az e-mail címmel való rendelkezés és nem utolsósorban a szabadidő. Ez nem feltétlenül probléma például az olyan témák vizsgálatánál, amely eleve ennek a részpopulációnak vagy annak egy szeletének a vizsgálatát

túzi ki célul. Természetesen még ezen az alsokaságon belül sem garantált a reprezentativitás.

A fórumelemzések érvényességét kikezdő másik tényező az, hogy nem lehet tudni, kik a hozzászólók. Előfordulhat, hogy valaki több néven is hozzászól témákhoz, vagy esetleg elfelejti a jelszavát, és utána már más néven jelentkezik be, megunja a régi énjét, stb. Ha mégis információkat szeretnénk szerezni a fórumtagokról, akkor egyrészt támaszkodhatunk az elhangzottakból kiderülő információkra, másrészt megpróbálhatjuk e-mailben felvenni a kapcsolatot a tagokkal. Akár írhatunk a fórumra is kutatási szándékunkról és megkérhetjük az olvasókat, hogy ők küldjék meg nekünk a kívánt információkat. Én az első két lehetőség kombinációját alkalmaztam. Egyrészt elfogadtam igaznak a közölt információkat, másrészt e-mailben megpróbáltam felvenni a kapcsolatot a lányokkal, további beszélgetés céljából. A kapcsolatfelvétel azonban csak kettőjükkel sikeredett, és ebből egyikükkel került sor hosszabb beszélgetésre e-mailben.

A www.skateboarding.hu-t bátran nevezhetjük a magyarországi gördeszkás honlapnak, mivel nincs még egy olyan oldal, amely ehhez fogható átfogó tartalmat kínálna a témában.¹⁵ Az oldalon található híreket a magyar gördeszkásélettel kapcsolatban, film- és képbeszámolókat versenyekről, rendezvényekről, tippeket kezdőknek, összefoglalót a magyarországi skateparkokról, külön lány deszkásokat bemutató szekciót, továbbá egy aktív közösséggel rendelkező beszélgetőfelületet.

2002. december 29-én elmentettem a fórumnak az akkori teljes tartalmát. Ekkor 126 témát tartalmazott, összesen több ezer hozzászólást. Ennek az anyagnak a teljes feldolgozása megoldhatatlan feladat lett volna a rendelkezésemre álló időben, ezért a következő megfontolásokat követtem. A száz hozzászólásnál többet tartalmazó témákat elemeztem részletesen; a közel azonos tárggyal foglalkozó témák közül csak a magasabb hozzászólásszámot tartalmazót elemeztem.¹⁶ Ezzel a két megszorítással az elemzendő témák száma tizenháromra szűkült. Mivel a vizsgált minta a legnagyobb hozzászólásszámú témákból állt össze, az elemzendő anyag így is majdnem 2500 hozzászólást tartalmazott. Induktív kvalitatív tartalomelemzést alkalmaztam, amelynek során kódkategóriákat hoztam létre. Ezzel az eljárással az volt a célom, hogy biztosítsam az új szempontok és témák felmerülésének lehetőségét az elemzésben.

A vizsgált anyagnak számos gyenge pontja van, és így a megállapítások érvényességére is több megszorítást kell tenni. Az első felmerülő probléma, hogy a fórumon megjelenő hozzászólások a felhasználók közötti interakcióknak csak egy részét képviselik, mivel közülük többen nemcsak virtuális, hanem valós kapcsolatban is állnak egymással, illetve a résztvevők internetes kommunikációjának egy jelentős része más csatornákon (e-mail, chat)¹⁷ keresztül zajlik, ahogy erre többször történt utalás a fórumon – a telefonbeszélgetésekről nem is beszélve.

A második probléma a hozzászólók körére vonatkozik: kik állnak a felhasználói nevek mögött, illetve mennyire tekinthető ez a minta reprezentatívnak? Nem vitás, a minta semmiképpen sem nyújt átfogó képet a magyar deszkáscsoportokról, a fórum tartalomelemzésének célja azonban egy deszkásokból – magukat deszkásként bemutatókból – álló közösség nézeteinek megismerése volt.

A szövegben elhelyezett idézetek a fórumos hozzászólások közül származnak. Ezek nyelvhasználata az elektronikus írásosságnak az élőbeszédet közelítő módját tükrözi, ennek megfelelően nem kívántam őket „[sic!]” megjegyzésekkel ellátni. Az idézeteket

követően a megszólaló személyeket kóddal azonosítottam¹⁸ – a hozzászólókat „F” betűvel és számmal jeleztem, az interjúalanyok pedig „I” betűvel és sorszámmal szerepelnek.

A deszkázás olvasatai¹⁹

Sport vagy életforma?

„[...] ez a sport (?) (vagy minek nevezzem?) [...]” (F103, lány)

Antropológusok becslései szerint a szörfözés gyakorlata három-négyezer éves múlttal rendelkezik polinéz területeken, és mintegy ezer éve szörföznek Hawaiiion. Innen érkezik meg 1907-ben Kaliforniába a szörf, ám egészen a második világháborúig csak egy nagyon szűk csoport sportja marad (Crawford é. n.).

Bob Simmons az a legendás szörfös és úrtechnikus mérnök, aki a hidegháborús korszakban elkezdte a fegyverkezési erőfeszítések által létrehozott új anyagokat forradalmi, könnyű, formatervezett szörfdeszkák előállítására felhasználni; azonban nemcsak technikai innovációi tették alakját legendássá a szörfkultúrán belül, hanem életmódja is, amely szöges ellentétben állt az ötvenes évek szabályozott, felügyelt, fogyasztás- és otthonközpontú világával. A gazdasági logika elutasítása, az elfordulás a családi életformától, a kivonulás a társadalomból és a természettel való harmónia keresése jellemezték életét, és ezek az értékek modellként szolgáltak a szörfösök későbbi generációi számára (Crawford é. n.).

A gördeszkázás gyökerei ebben a kaliforniai szörfkultúrában találhatók, és a hatvanas évek közepéig nem is lépték túl annak a határait. Az első gördeszkákon a hullámmentes időszakban kívántak a szárazföldön szörfmozdulatokat utánózni az unatkozó szörfösök. Ennek megfelelően mezítláb, fürdőruhában gördeszkáztak, mozgásuk a szörfözés gyakorlatából táplálkozott (Borden 2001).

A gördeszkázás első nagy népszerűségi hulláma a hatvanas évek közepén olyan gyorsan halt el, amilyen gyorsan tetőzött. Ennek fő okai a termékek gyenge minőségében, a sérülések számának drasztikus növekedésében,²⁰ valamint az ezzel járó közfelháborodásban és tiltásokban kereshetők (Brooke 1999).

A második népszerűségi hullám a hetvenes években a műanyag kerekek bevezetésével vehette kezdetét.²¹ Ez az időszak a gördeszkázás saját történeti elbeszélésének hőskora. Az ekkori idők leghíresebb és legmeghatározóbb gördeszkáscsapata a dogtowni Z-Boys volt, amely egy szörfbolthoz tartozott, és szárazföldi edzés gyanánt kezdtek gördeszkázni. A szörfvel való kapcsolat így explicit módon is szerepel a gördeszkázás saját eredetmítoszában (OfflineXtrMag 2002b).

Ekkoriban milliós népszerűségnek örvendtek az alapvetően horizontális szlalom, downhill és freestyle²² irányzatok. A kaliforniai úszómedencék gördeszkások általi felfedezését követően elkezdték az első betonparkok (*skatepark*) építését, amelyek részben még mindig a szörf szellemisége által inspirálva hullámokat, részben pedig különböző medencéket és csőelemeket formáztak²³ (Borden 2001). Megkezdődött a vertikális gördeszkázás diadalútja, a korábbi irányzatok elkezdték elveszíteni népszerűségüket.

A hetvenes évek végén a gördeszkáskultúra a punkkal kezdett érintkezni; megjelen-

tek az oly jellemző csontvázak és koponyák a Powell-Peralta cég grafikáin. A deszkák tökéletesedésével, valamint a deszkások egyre kifinomultabb technikájával egyre magasabb és veszélyesebb mozdulatokat tudtak végrehajtani. Központi kérdéssé vált a törvények alapján a skateparkokat terhelő biztosítás költsége, ami rövid időn belül annyira megemelkedett, hogy a legtöbb tulajdonos inkább a parkok bezárása mellett döntött (Brooke 1999).

Részben ennek következtében 1980 végére a gördeszkázás népszerűsége ismét hanyatlásnak indult, és visszaszorult az utcára, ahol azonban az új utcai (*street*) stílus alkalmazni kezdte a vertikális elemeket a skateparkokon kívül. 1984-re tért ismét magához a gördeszkázás, ekkor kezdődött a vertikális félcső diadalának korszaka, miközben töretlenül fejlődött a majdnem ugyanolyan népszerű utcai stílus is. Ekkor jelentek meg az első deszkás videók, amelyek újabb lökést adtak a gördeszkázás népszerűségének. Egyre több cég jelent meg a gördeszkázás piacán, ennek ellenére a nyolcvanas évek folyamán továbbra is néhány nagy cég uralta azt mind a deszkák, mind a cipők terén. A nyolcvanas évek vége felé egyre több hivatásos deszkás alapított saját céget; a *street* stílus népszerűsége megelőzte a vertikális deszkázását; és megjelent a *new school*²⁴ stílus (Brooke 1999).

Az 1991-es világméretű recesszió súlyosan érintette a gördeszkaipart,²⁵ és a hullámvölgyből csak a kilencvenes évek közepén kezdett ismét kilábalni. Ebben nagy segítséget jelentett az ESPN (Extreme Sports Network) által szervezett The eXtreme Games (később X-Games), amely széles televíziós publicitást biztosított a gördeszkázás számára is (Brooke 1999).

Ez az igen tömör történeti áttekintés is számos tanulsággal szolgál a gördeszkázás megértése szempontjából.²⁶ A gördeszkázás változó terepeinek összefüggéseire később térek majd vissza, először a *sport* és *életforma* szembeállításra kívánok koncentrálni. A szörf kulturális gyökerei az általam *életformának* elnevezett olvasat kiindulópontjai, a történet másik végpontján az ESPN szervezte X-Games, a *sportnak* keresztelt alternatíva megtestesítője áll.

Nézzük először meg, hogy a szörfnek és annak korábban felvázolt lázadó értékrendjének milyen elemei térnek vissza a gördeszkázásban! Borden szerint a gördeszkásokra ugyanúgy jellemző a gazdasági logika elutasítása, mint a szörfösökre, hiszen tevékenységükkel nem járulnak hozzá semmiféle hasznossághoz, nem termelnek javakat, csupán élvezetet nyújtanak (Borden 1998; 2001).

Ennek ellentmond azonban egyrészt az, hogy a deszkások látványosságot termelnek, ahogy erről majd a térhasználatban kapcsolatban szó lesz; másrészt a végrehajtott mozdulatok képi, videós rögzítésével javakká lehet lefordítani ezt a látványosságot. Harmadrészt a gördeszkás folyamatosan beruház a saját deszkás tudásába, ami – ha esetleg szponzoráltta vagy hivatásos gördeszkássá válik – pénzben is mérhető módon megtérülhet.

„[...] Az aki egyből szétcseszi a cipőjét miután megvette: vagy szponzorált (bár akkor ingyen jár neki) vagy milliomos (ilyenből nem sok lehet itt... bár sose lehet tudni!) vagy nem normális (és sürgősen orvoshoz kéne fordulnia)... d:”²⁷ (F102, fiú)

A deszkázásban a természettel való harmónia helyett az épített környezet felfedezése jelenik meg, egyfajta második természetre való ráismerésként. Az aszfalt- és betonlankákat szárazföldi hullámokként értelmezték. A szárazságból fakadó korlátozások vagy

az egyszerű elhagyatottság miatt üres medencék szintén természetes képződményekként jelentek meg, amelyeket birtokba lehetett venni. A sivatagban talált elhagyott óriási betoncsőszelvény-darabok mint különleges formák a vadonban ismét csak egyfajta második természet megismerésének képzetét idézték fel (Borden 2001). Az üres medencékre vadászás vagy általában a *skatespotok*, vagyis deszkázásra alkalmas helyek keresése a szörfösök megfelelő partszakaszokra és a legjobb hullámokra való vadászásának feleltethető meg.

„[...] Nah, ma is voltam skatelni és csináltam egy kis ollie gap-et. Már rég megpróbálhattam volna, csak sosem jutott eszembe az a hely. De most lezúztam, keresek valami újat. q:) [...]”²⁸ (F18, lány)

1966-ban a CBS által szponzorált és közvetített szörfversenyt már 40–50 millió néző kísérte figyelemmel. A szörf üzleti élet és média általi gyarmatosítását sokan a szörfösök közül saját ideáljaik kiforgatásaként és teljes félreértelmezéseként, téves bemutatásaként értékelték.²⁹ Ennek megfelelően a szörfösök egy része nem is volt hajlandó részt venni a látványos sporteseményként tálalt médiacirkuszban. Úgy érezték, hogy a versenyzésekkel járó zsúrizés a konformitásnak és a kreativitás kiölésének kedvez³⁰ (Crawford é. n.).

A gördeszkázásban is hasonló ellenállást tapasztalhatunk a versenyekkel, a sportként értelmezéssel szemben.³¹ A szörfben a spirituális élmény és a természettel való harmónia áll szemben a sport teljesítmény- és külvilág-orientált beállítódottságával. A gördeszkázásban alapvetően a lázadás és a hedonisztikus öntörvényűség kerül szembe a verseny hierarchikus, teljesítmény- és profitközpontú világával.³² A deszkázásban, miként a szörf világában is, számos profi tartja a versenyeket, a szponzorokat, a gördeszkázás üzleti oldalát szükséges rossznak annak érdekében, hogy azzal foglalkozhasson pénzkereseti forrásként, amit szeret.

A gördeszkázás sportként való bemutatása nem csak a hivatásos deszkások számára vet fel önmeghatározási kérdéseket. A sport általában hasznosságot, fegyelmet és teljesítményt termel, a gördeszkázás saját ideológiája szerint ezek közül azonban legfeljebb csak a legutolsót. A sport vetélkedéssel jár, ezzel ellentétben a deszkázás az önkifejezésről, az önmegvalósításról szól. A gördeszkázás elsajátítása egyéni formában történik, nem edző vezetésével.³³ A sport valamilyen szabályozottságot és intézményesülést feltételez. A deszkázáshoz azonban szervesen hozzátartozik az anarchikus önkényesség, a saját olvasat átmeneti ráerőszakolása az épített környezetre, illetve annak átértelmezése, a tereptárgyak jelentéseinek kiforgatása – így válik például a korlát a biztonság helyett a kockázat megtestesítőjévé (Borden 2001). A gördeszkázás sportjellegét hangsúlyozzák azonban olyankor, amikor társadalmilag elfogadhatónak, sőt akár támogatandónak kívánják bemutatni, például amikor skateparkok építését, azok támogatását szorgalmazzák, vagy amikor a deszkásokkal szembeni rendőri fellépést sérelmezik.³⁴ Vannak gördeszkásversenyek, és vannak gördeszkás-egyesületek is, ezek mind az intézményesült sportként való megjelenés irányába hatnak. Ezenkívül hiba lenne figyelmen kívül hagyni a gördeszkázás sportként való téves jelenlétének jelentőségét az új tagok toborzása, valamint a deszkás felvételekhez való hozzáférés szempontjából.

„Az eurosporton szokott lenni a *Yoz* magazin és ott általában van deszka, de mostanában elég kevés.

Van az az extremesports csatorna, de az nemtom milyen, mert nekünk nincs.

Aztán volt még régebben az a magyar Extrém koktél... na ez enyhén szar volt. De

pl. egyszer ebből a műsorból vettem fel egy 5 perces kis összeállítást a magyar deszkásokról.

Hmmmmmmmm... sport I-en is volt tavaly nyáron xsport.

Sok helyen van, csak nehéz megtalálni őket.”³⁵ (F18, lány)

A nyolcvanas években a gördeszkagyártók formalizált szabályokkal rendelkező, legitím sportként kezdték el bemutatni a gördeszkázást, ebben támogatta őket az 1983-ban indult TransWorld Skateboarding magazin és az Amerikai Egyesült Államok Nemzetközi Gördeszka Egyesülete. Ezzel az elmozdulással szemben kezdték el a nyolcvanas évek vége felé a gördeszkázás anarchikus oldalát hangsúlyozni a deszkás piac egyes újabb szereplői (Borden 1999). Ez utóbbi tartalom az, amely győztesként került ki ebből a szembenállásból: a ma is jelentős gördeszkás cégek egyike sem építi arculatát a gördeszkázás sportként való értelmezésére.

A kizárólag profitorientált piaci logika elutasításának, az anarchikus tradíció őrzésének ideológiája még a gördeszkás ipar szerkezetében is megmutatkozik. Miközben a gördeszkás ipar nagyjából hetven százalékát három személy birtokolja, a felszínen márkák és vállalatok sokaságát találjuk. A gördeszkás ipar tulajdonosai szándékosan rájátszanak arra a képre, hogy hivatásos gördeszkások által vezetett cégek sokaságából áll a piac: „deszkásoktól deszkásoknak”, ez az ideológia³⁶ (Borden 1999). A profit vagy a subkultúra iránti elkötelezettség – illetve az ideológia és a gyakorlat eltérései – közötti feszültség hazai változatát vázolja fel a következő két álláspont a Zone gördeszkás bolt- (hálózat) szerepét taglalva:

„[...] A Zone számos márkának a hazai importőre, filmvetítéseket (The New Deal – 7 year glitch; Flip – Sorry és Etnies – Forward ... de az utóbbi »csak« bmxes videópremier) szervezett INGYENESEN (+értékes tárgynyermények tombolán!), közreműködött, hogy egy amerikai profi gördeszkás csapat (The New Deal) itt forgasson Magyarországon [...]. Számos versenysorozatot + kupát rendezett... s azok is említést érdemel, hogy eléggé nagyértékű kuponokat »szórnak szét« a saját (!) készítésű INGYENES újságjukban... amivel azért (saját készítésű + INGYENES + HÁZHOZZÁLLÍTOT!) nemsok másikkal büszkélkedhet! [...]”³⁷ (F102, fiú)

„[...] Szóval a Street-Style nevű bolt volt még anno aki lerakta a gördeszkázás alapjait. Épített pályát, versenyeket szervezett. Ezután jött csak a Zone. Neki már nem volt nehéz dolga, a piac már megvolt (hála a Street-Style-nak). A street-style csődbe ment a vezetőség hibájából (lenyúlták a pénzt). A Zone ekkor kezdte meg fénykorát.

Írjátok hogy mennyi mindent tett a Zone a hazai gördeszkázásért. Ez igaz is, de azt is nézzétek hogy ezek a pénzek fillérek ahhoz képest amit keresnek a deszkásokon, vagyis nem is annyira a deszkásokon, inkább azokon akik oda járnak vásárolni. [...] Én úgy gondolom hogy a Converse többet tett a deszkázásért az elmúlt két évben mint a Zone az elmúlt 10 évben. És szerintem ezt nem kell bizonygatni. [...]”³⁸ (F135, fiú)

A gördeszkázás értelmezésében feszültségforrás, hogy az ideológia, illetve arculat szintjén nagyon kevesen vállalják fel a sportolói profizmust. Az ESPN sportcsatorna X-Games³⁹ rendezvénye viszont éppen arra épít, hogy fantasztikus teljesítményeket felmutató, komoly, elhivatott sportolókként mutatja be többek között a gördeszkásokat is. Pontosan ezért az X-Games konfliktusforrást jelent egyrészt a profik, másrészt valamennyi gördeszkás számára. A deszkázás egyértelműen sportként való beállítása teljesen ellentmond az életforma-választásként való értelmezésnek (Rinehart 1998). Az ESPN ráadá-

sul a széles, hozzá nem értő tömegek elé tárja a gördeszkázást, és így egyrészt azzal fenyeget, hogy felszámolja a deszkázás – vonzerejéhez nagymértékben hozzájáruló – marginális helyzetét (Rinehart 1998), másrészt cirkuszi látványosságként tálalja azt. Ezáltal egyrészt kikezdi a gördeszkázás exkluzív jellegét, másrészt látványossággá szelídíti/butítja a gördeszkázás gyakorlatát, és így hozzájárulhat annak kiüresítéséhez, standardizálásához.⁴⁰

A versenyek, különösen a kisebb szabású, kifejezetten deszkásokat megcélzó rendezvények azonban a deszkásélet fontos, közösség-szervező eseményei is lehetnek. A versenyekben rejlő lehetőségeknek ezt az oldalát emelik ki a „jam session” vagy „pool party” („együttnyomatás” és „medencebuli”), illetve hasonló elnevezések, amelyeket gyakran a nagyszabású, magas pénzdíjjal, kívülről az üzlet vagy a média oldaláról megszabott feltételek szerint bonyolított, látványossággént tálalt versenyekkel szemben határoznak meg. Ez a szembeállítás azonban nem jelenti azt, hogy nagy versenyeknek nem lehet szerepük a kapcsolattartásban, szubkulturális gyakorlatok újratermelésében, illetve hogy az „úgymond” kis versenyek nem szolgálhatnak belépési pontként az üzleti aktorok számára. A versenyekkel kapcsolatos beszéd eme polarizáltsága viszont ismét csak rámutat a deszkázás gyakorlatai körül zajló jelentésbeli küzdelmekre.

„[...] megrendezésre kerülne a Zone Nite Ride 2002, ami annyit takar, hogy egy egész éjszakán át deszkáznánk, koriznánk, BMx-eznénk, streetboardoznánk szerte »a város« híresebb deszkás placcjain. Várom a véleményeket, és ha lehet akkor minél több havert buzdítsatok, hogy jöjjenek el. Időpont még nincsen. Majd lesz, attól függ, hogy mennyien akartok jönni. [...]” (F90)

Gyakorlás és bevállalósság

A deszkásszubkultúrában a gördeszkatudás a hitelesség központi és végső soron egyedüli igazoló eleme. Ennek meghatározása azonban elég problémás, hiszen az, hogy mi számít egy trükk ismeretének (minél tökéletesebb, szebb vagy minél magasabb, veszélyesebb, vagy minél biztosabb végrehajtás stb.), valamint hogy mi ér többet (több trükk gyengébb ismerete vagy kevesebb trükk szép és biztos végrehajtása), feloldhatatlan viták forrása.

„Hmmm... hát ja írogatni könnyű, de soha nem írtam le olyan trükköt, amit ne tudnék beadni. Nem muszáj elhinned, hogy tudom a trükköket, de talán egyszer lesz alkalmam rá, hogy bebizonyítsam neked. Ténleg szar, hogy amiket tudok azokat nagyon alacsonyán csinálom, de ez eleinte így van. [...]” (F18, lány)

Tovább nehezíti a problémát, hogy több stílus és irányzat létezik,⁴¹ és ezek trükkjei gyakran nem összevethetők,⁴² valamint az is, hogy a trükkök tanulásának sorrendje tetszőleges. Ez utóbbi alól egy kivétel van, az *ollie*,⁴³ amely nélkül a trükkök nagy része meg sem kísérelhető – éppen ezért az *ollie* a deszkásság első vízválasztója.

A *flip*⁴⁴ a deszkás fejlődésének második vízválasztója, de már nem technikai okokból, hanem szimbolikus értékéből fakadóan. Ez a deszkásság gyorstesztje. Egyezményes határ a divat-⁴⁵ és a valódi deszkás között: aki végre tudja hajtani a flipet, az már deszkás(nak tekinthető).⁴⁶

„[...] Én a divatdeszkásokat sem fikázom, csak egyszerűen lenézem (feltéve, ha úgy csinál, mintha nagyon jó deszkás lenne) és elmegyek mellette. Esetleg, ha már nagyon

idegesít odalököm a lapom, hogy mutasson valamit, mondjuk, egy flipet... akkor kiderül, hogy csak a szája nagy-e, vagy tényleg tud valamit. [...]” (F75, lány)

„[...] Azt hallottam, hogy a pestiek már pár hónap után flippelnek, nem tudom mi az igazság ebből, de szerintem a legfontosabb a biztos alapok. Én csak 2 lap ollie után kezdtem flippelni. [...]”⁴⁷ (F142, fiú)

A fejlődéshez, az igazi deszkássághoz szükséges gördeszkatudás megszerzéséhez gyakorolni kell. Gyakorlás és gördeszkázás persze nem választható el egymástól, hiszen a deszkázás általában azzal telik, hogy a gördeszkások új trükköket próbálnak elsajátítani, illetve már ismert trükköket új elemeken, új helyszíneken, egyre magasabbról, egyre szebben kísérelnek meg sikeresen végrehajtani. Amiért mégis külön kiemelttem a gyakorlás fogalmát, az a módszeresség, az eltökéltség, a kitartás, amellyel egyes emberek megpróbálják elsajátítani a trükköket.

„[...] Ez a sport szép, de kitartást igényel és némi szívósságot. [...]” (F75, lány)

A gördeszkázás nem könnyű dolog, és gyakran esésekkel jár, a veszélyesebb trükkök végrehajtása pedig akár komoly sérüléseket is okozhat. Mivel a fejlődéshez gyakran némi bátorság is kell, hiszen nehéz egy trükköt úgy elsajátítani, hogy az ember sohasem próbálja meg, a kockázatvállalásra való hajlam vagy más szóval a „bevallalósság” is hozzájárulhat a fejlődéshez, valamint a presztízsszerzéshez. Az „igazi deszkás”⁴⁸ nem fél tönkretenni magát a deszkázás érdekében, nem riad vissza a fájdalomtól és a sérülésektől.

„[...] Amúgy... tegnap a garázsnál csináltam egy tailsideot... nagy élmény volt, de rosszul léptem le a deszkáról és kiment a bokám, szóval f*szá!!!! de még élek... és jegelek!!! [...]”⁴⁹ (F40, lány)

„[...] én szeptemberben kezdtem el nyomni, de még abban a hónapban szilánkosra törtem a bokámat. Májusban kezdtem újra. De ahhoz képest jól nyomom. hehe.” (F149, fiú)

A bevállalósság az egyetlen olyan jellemző, amely egy bizonyos pontig a technikai tudást is képes helyettesíteni. Ha valaki nem ismer bonyolult trükköket, de „be meri adni” magáról és veszélyes helyekről azt, amit tud, az szintén hozzájárulhat, hogy mások deszkásként fogadják el, illetve magas státust biztosíthat a számára. Ha a bevállalósság azonban mindenfajta technikai tudást nélkülöz, azt gyakran tekintik az egyszerű meg gondolatlanság, a nagyképűség, valamint az indokolatlanul gyors fejlődés utáni vágy kifejeződésének.

„[...] De ezen a nyáron vár még ránk a Bató-ház hízelgő lépcsője, meg a Szinva parké a kedves biztonsági őrökkel, ha már ott vagyunk akkor ott van még az a márvány lejtő a lépcső mellett.... :) Ez ott kínálja magát nekünk ezen a nyáron neki kell esni :)))) Lehet télleg esés lesz. Nekem az elején tuti, hogy 20 ugrásból 20 esés :)))) de nekimegyek :) YEAH!!! SKATE!!! USA!! SKATE!!!” (F148, fiú)

„[...] A következő nem biztos de több helyen is olvastam: ALI Boulala (piss-drunk-os)

Ő az egyik kedvencem. Olyan bevállalós, hogy csak na! [...]”⁵⁰ (F3, fiú)

Sok kiemelkedő deszkás létezik, aki nemcsak magas szintű tudásával, de bevállalósságával is kitűnik a tömegből. Azért szerepel itt a gyakorlás a bevállalóssággal mégis szembeállítva, mert megfeleltethetők a már korábban felvázolt *sport-életforma* ellentét-párnak. A gyakorlás aszketikus elhivatottságával szemben a bevállalás hedonista önpusztítása áll. Az életformatípusnak tulajdonképpen mindkettő megfeleltethető lenne,

a sport logikájának azonban csak az első. A szörfkultúrában a spirituális zarándoklatnak az aszkézis és az elhivatottság felel meg jobban, a gördeszkázás esetén én mégis a sport kategóriájához sorolom ezeket a jellemzőket; ezt azért teszem, mert a gördeszkázásban nincsen szó spiritualizmusról, sem harmóniáról a természettel, sokkal inkább öntörvényűségről, önkifejezésről és lázadásról. Amíg a bevállalás a pillanatnak élés, a gyakorlás a tudatos felkészülés és így a tervezés kifejeződése. Amíg a gyakorlásban szerzett sérülések (és az azok ellenére való további gyakorlás) az elhivatottság jele, addig a bevállalásban szerzett sérülés egyfajta nemtörődöm, „élj gyorsan, halj meg fiatalon” életfelfogás kifejeződése, ezért is jellemeztem hedonisztikusként.⁵¹

Térhasználat

Miként az a történeti áttekintésből kiderült, a gördeszkázás népszerűsége, annak helyszínei és a trükkök jellege is sokat változott az idők során. A városi utcák, a kertvárosok üres úszómedencéi, a betonból, később fából készült skateparkok a maguk idején mind a gördeszkázás kedvelt terepei voltak. A gördeszkázás helyszínei együtt változtak annak népszerűségi hullámaival. Amikor a hetvenes évek végével hirtelen hanyatlásnak indult a gördeszkázás népszerűsége, és sorra bezártak a nagy és költséges betonparkok, a gördeszkázás visszaszorult az utcákra, és ismét előtérbe került a deszkázás felforgató jellege.

Az utcai elemek egyre kreatívabb és bátrabb birtokbavétele a street stílus olyan mértékű fejlődéséhez vezetett, hogy nemcsak hogy képes volt ismét vonzóvá tenni a gördeszkázást a fiatalok számára, de a legújabb felfutási hulláma során a korábban uralkodó vertikális stílust is maga mögé tudta utasítani népszerűségben. Ennek egyenes következménye volt a skateparkokban az utcai elemeket utánozó korlátok, dobozok és ezek mindenféle kombinációinak megjelenése. Az új, fából készült parkokban most már street elemek is helyet kapnak a vertikális rámpák (és medencék) mellett.

A skateparkban való gördeszkázás a street stílus képviselői számára gyakran sterilnek tűnik, és valódi utcai terepekkel való kiegészítését elengedhetetlennek tartják (vannak, akik teljesen elutasítják a parkban való deszkázást). Az utcai deszkázás kapcsolódik a nyilvános terek birtoklásának más szubkultúrákban is megfigyelhető gyakorlatához, valamint a felnőttvilág autoritásának és rendjének elutasításához is.

„[...] Amúgy hétvégén egy nap a parkban, a másik nap utca:”⁵² (F84, fiú)

Terepmunkám során a kelenföldi gördeszkások egy érdekes konfliktusáról szereztem tudomást. Ezt a példát részletesebben is kifejtem, mivel egyszerre példázza a szubkultúrák infrastrukturális és szimbolikus szintjeinek összefonódásait, másrészt kívülállóak és deszkások olvasatainak eltérésére és annak következményeire világít rá.

Az Etele úti park Kelenföldi pályaudvar felőli oldalán található az a kövezett része a parknak, amelyet a gördeszkások előszeretettel látogatnak, és számos terepelemmel gazdagítottak az idők folyamán. A kis térszelet népszerűségének azonban nem mindenki örül. A deszkásokkal szemben leggyakrabban felhozott vádak közé tartozik a mások (és önmaguk) veszélyeztetése, a zajkeltés, valamint a szabadtéri padok, padkák stb. rongálása.

A konfliktus fő forrása az Etele úti térnél a zaj. A deszkások nyáron, illetve jó idő esetén gyakran késő estig gyakorolnak a téren, és zavarják a környéken lakók esti nyu-

galmát a deszkacsapkodás panelházakba beszűrődő zajával. Különösen a térhez legközelebb álló panelház lakóit érinti ez. A helyi deszkások szerint a konfliktus eredménye, hogy régebbi faelemeiket elszállították a közterület-fenntartók.

Saját elemeik mellett és főleg azok hiányában a parkban található padok és egyéb terepadottságok kerülnek a trükkök és a gyakorlás középpontjába. Woolley és Johns felteszik a kérdést, hogy vajon nem lehetne-e a korlátokat, padokat és egyéb elemeket úgy tervezni, hogy azok ellenállóbbak legyenek az ilyen használattal szemben (Woolley–Johns 2001). Ez a megfontolás nálunk még kevésbé égető, mint például Kaliforniában, ahol nagy erőfeszítéseket (és pénzösszegeket) fordítanak arra, hogy deszkázhatatlanná tegyenek különböző terepelemeket akadályok, választóelemek felszerelésével.⁵³ Iain Borden megjegyzi, hogy a deszkások helyzete a hajléktalanokéhoz hasonló sok esetben, hiszen a hatóságok mindkét csoporttal szemben elutasítással, a közterekről való kitiltással, a környezet alvásra/csúszásra való alkalmatlanná tételével szoktak reagálni (Borden 1998).

A gördeszkásokat azonban nagyon nehéz megakadályozni abban, hogy egy nekik tetsző helyen gyakoroljanak. Ez részben a deszkázás öntörvényű hagyományából ered, részben pedig a gördeszkások gyors továbbgurulása által válik kivitelezhetővé.⁵⁴ Időnként maguk a deszkásokkal szemben hozott védintézkedések olyan átgondolatlanok – például korlátok felállítása –, hogy csak még izgalmasabbá teszik a helyszínt a gördeszkások számára (Karsten–Pel 2000).⁵⁵

Ugyanakkor a deszkások vonzóbbá is tehetik az adott teret egyes látogatók számára, mivel folyamatosan látványosságot termelnek, és fiatalos pezsgést varázsolnak az adott helyen (L'Aoustet–Griffet 2001).

„[...] Most pénteken a Hősökön ilyen arab túristacsoport volt kint. És volt olyan, hogy megkértek, hogy álljak be az egész familia elé a családfő mellé, s úgy fotóztak. d:)))

Meg így lesből is lekaptak minket menet közben a géppel, meg hasonlók...d:) [...]”⁵⁶ (F102, fiú)

Rádásul, mivel a deszkások gyakran hosszabb ideig egy helyen maradnak, amíg a tömeg tovasiet, illetve kevésbé forgalmas órákban vesznek igénybe egyes tereket pontosan ahhoz a feladathoz járulnak hozzá, amit Jane Jacobs az utca szemének nevezett, vagyis biztonságossá tehetik a várost (Woolley–Johns 2001).

„Én nappal nem deszkázok!!!

Csak este épp most jöttem haza!!! [...]” (F43, fiú)

A kívülállók és a deszkások között felmerülő konfliktusok rendezésének számos módja lehetséges. A bemutatott példa esetében egy viszonylag barátságos módszert alkalmaztak. A következő táblát állították fel az Etele úti téren: „Kérjük, a pihenőpark helyett a játszóteret használják gördeszkázásra.” Ez egy nagyon kulturáltan megfogalmazott kérés, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy többségében fiatalokról és gyerekekről van szó. Bár elsőre őrülségnek látszik e kérés – miért tegyék tönkre a kisgyerekek számára kialakított játszótereket, és veszélyeztessék az azt igénybe vevőket a deszkások? –, valójában nagyon is indokolt. A számos nyugati államban található példához képest igencsak rugalmasan reagáló önkormányzat egy deszkázásra alkalmas teret alakított ki a közelben lévő játszótér- és sportpálya-együttes területén.⁵⁷

Ez a gesztus többszörösen is figyelemre méltó. Elsősorban azért, mert azt látjuk, hogy az önkormányzat az egyszerű tiltás helyett pozitív alternatíva felkínálásával reagált egy szemmel láthatóan létező igényre.⁵⁸ Ugyanakkor a reakció, úgy tűnik, nem volt

megfelelő. A deszkások nem szeretik a nekik létrehozott teret. Ennek két okát nevezték meg, de véleményem szerint legalább négy oka van, a harmadikkal – feltételezem – ők is egyetértenének.

Az első és talán legfontosabb indok, hogy nem megfelelő a talaj. A kijelölt területen régi, rossz minőségű aszfalt található, amely nem alkalmas a gördeszkázásra, mivel nem lehet rajta megfelelően felgyorsulni a nagyobb súrlódás miatt, valamint jelentősen ráz gurulás közben. A második dolog, amit kifogásoltak a létesített térrel kapcsolatban, az ott elhelyezett elemek „gagyisága”, vagyis nem megfelelő kialakítása volt. Ez érdekes megállapítás, ha figyelembe vesszük, hogy az Etele úti téren lévő elemek a külső szemlélő számára tákolmányoknak, ütött-kopott limlomnak tűnhetnek a hivatalos deszkástéren felállított két elemmel összehasonlítva, amelyek professzionálisan kivitelezett darabok. Az egyik közülük egy kis ív, a másik pedig egy furcsa, háromoldalú miniplatform, amelynek középső felvezető rámpája közepén egy kisebb fal található. A falat valószínűleg csúszásokhoz rakták oda, de hogy arra hogyan lehet felugratni, számomra sem igazán világos.

A harmadik ok, hogy borzasztóan kicsi területen található az elemek, az apró aszfaltfelületet a legtöbb oldalról fű határolja, amely természetesen nem gördeszkázható terület. Ennek megfelelően egyrészt kicsi a hely az elemekre való ráguruláshoz, másrészt az azokról való leérkezéshez, harmadrészt a kis hely miatt valószínűleg egyszerre csak néhány deszkás tud gyakorolni rajtuk.

„[...] Nem messze onnan van egy külön kis aluljáró (az volt eddig az őszi(esős) + téli helyem), ahol szinte 0 a gyalogosforgalom, van világítás, jó nagy a hely, márvány a talaj, s még egy csatorna is van, ami felett lehet trükközni! [...]” (F102, fiú)

A negyedik ok a helyek jelentéseiben keresendő. Ez a kis tér a két elemmel egy játszótér- és sportpályakomplexum területén található, amely kétszeresen is problémás. Először is, ha a játszótér felől nézzük a dolgot, azt jelenti, hogy a gördeszka valami játékszer, gyerekeknek való szórakozás;⁵⁹ ha pedig a sportpálya felől nézzük a jelentését, akkor a formalizált, megfelelő pályán úzendő sportokkal hozza közös nevezőre a deszkázást. Mind a két feltételezés összeütközésbe kerül a deszkásoknak a gördeszkázásról alkotott elképzeléseivel. Másodszor pedig a kijelölt helyen való deszkázás a gördeszkázás lehatárolására, annak szabályozott térbe helyezéssel való megzabolázására, felügyeletére törekszik. Ez ismét ellentmond a deszkázás öntörvényűként vagy felforgatóként való értelmezésének, valamint folyamatos mobilitási igényének.⁶⁰

Az öntörvényűségeket a deszkások nem csak azzal fejezik ki, hogy a felszólító tábla ellenére továbbra is az Etele úti parkban deszkáznak. A táblát kiszedték a földből, ám meglepő módon ismét elhelyezték a téren. A táblára a felirat mellé egy deszkás márka matricáját helyezték el. Ezzel a gesztussal a táblát kisajátították, és hangulatelemként a saját „deszkás parkjukba” integrálták.

A matricával szinte szó szerint felülírták a tábla hagyományos jelentését. A tábla kihúzásával és ismételt felállításával pedig egyrészt megbontották a Jeff Ferrel által autoritás esztétikájának nevezett rendet (Ferrel 1996), másrészt jelezték, hogy a tábla elhelyezőinek nincs hatalmuk felettük. A tábla most már az ő akaratukból áll a téren. A korábbi tiltást átalakították a tiltás szimulációjává, amely így fenyegetés helyett a parkhoz tartozó és persze továbbra is a gördeszkázás felforgató és ellenálló jellegére utaló hangulatelemként van jelen.

Deszkázás, férfiasság és deszkáslányok

A sport történetileg is a férfiak által uralt területek közé tartozik (Hadas 2003), ami megerősíti azt a képzetet, hogy a gördeszkázásban, amely egy sportalapú szubkultúra,⁶¹ a fiú lesz a hiteles, a lány pedig a nem hiteles résztvevő. A képlet azonban egy picit bonyolultabb ennél, és ez részben abból fakad, hogy bár a gördeszkázás erősen fiúk által uralt tevékenység, mégis ambivalens a viszonya az uralkodónak nevezhető férfiasságmodellel vagy – ahogy Amerikában nevezik – a *jock*⁶² ideállal. Ez a gördeszkázás hagyományosan marginális, tekintéllyel szembehelyezkedő, gyakran deviáns oldalával áll összefüggésben.

Becky Beal két évig (1990–1992) végzett megfigyeléseket, és folytatott beszélgetéseket Északkelet-Coloradóban deszkás fiatalokkal (Beal 1996). Az ő munkája hangsúlyozottan az alternatív férfiasságmodellek kialakulásának és a nemi szegregáció újratemelésének kérdéseivel foglalkozik a gördeszkás-szubkultúrán belül. A deszkások a saját sportjukat a hagyományosabb sportoktól a felnőtt-tekintélyhez és a strukturált versenyzéshez való igazodás kritikáján keresztül különböztették meg. A formális struktúra hiánya lehetővé tette és bátorította a résztvevőket, hogy maguk alakítsák a sportjukat; ők döntötték el, hogy milyen trükköket és mennyit gyakorolnak, illetve hogy mik a kiválóság egyéni mértékei. Az elit versengéssel szemben itt a részvétel és az együttműködés bátorítása a jellemző. Bár létezik hierarchia a szubkultúrán belül, ez nem versengés során alakul ki. A státusz összefügg a technikai tudással, de egyfajta „jófejséggel” is, vagyis egy olyan viselkedési minőséggel, amelynek fontos eleme például az, hogy a tudást nem szabad mások lekicsinylésére felhasználni. A versengés helyett a kooperáció és a biztatás a hangsúlyosabb elem, ahogy az egyik deszkás fogalmazott, mert nem egymás ellen, hanem együtt deszkáznak.

„[...] Nhem... inkább kihívnám pl. egy versenyre. q:) Birom az ilyen nagyszájúakat! És milyen jó érzés beégetni őket! Mert aki tud, az nem nagyszájú!” (F18, lány)

„[...] Egyébként deszkázz sokat, ne hagyd abba soha, legyél olyan ügyi int az Elissa Streamer, vagy sokkal jobb:”⁶³ (F84, fiú)

Beal interjúalanyainak tapasztalatai szerint a lányoknak azonban mindig többet kell produkálniuk a fiúknál, hogy elfogadják őket. Számukra az a legnagyobb elismerés, amikor deszkásként más deszkások fiúkkal egyenlő partnerként kezelik őket, levetkőzve a lánydeszkásokkal szemben tanúsított előítéleteket és ellenérzéseket. Ebből fakadóan a lányok egy részénél kettős identitásra/tudatra emlékeztető stratégia alakult ki, amely más-más elemeket hangsúlyoz és érez érvényesnek a nemi szerepkészletekből a deszkázás során és egyéb helyzetekben. Ez részben összefügg azzal is, hogy a fiúknak elvileg többnyire nincs problémájuk azzal, hogy lányok deszkáznak, de azt már nem igazán tudják elképzelni, hogy a barátnőjük deszkázzon, vagyis nem tudják elképzelni, hogy intimitás alakulhasson ki egy deszkástársukkal. A fiúk ezenfelül nem tudták összeegyeztetni a rizikóvállalást és a sérüléseket a nőies viselkedéssel. Számos deszkás nem látott azonban olyan akadályt, amiért lányok ne deszkázhatnának. Voltak, akik észrevették, hogy különböző társadalmi erők szerepet játszhatnak a lányok kirekesztődésében, de az senkinek sem fordult meg a fejében, hogy a saját viselkedésük hozzájárulhat a lányok kiszorításához.

„Amúgy mondok valamit: a legtöbb csaj azért hagyja abba, mert

a) a pasik fikázása miatt

b) nincs kitartásuk

c) stagnálnak

... biztos van még, de én ezeket látok a legtöbb esetre illőnek. [...]” (F75, lány)

Beal végső soron arra hívja fel a figyelmet, hogy bár a deszkázás igen sok hagyományosan nőiesnek tartott képességet értékel fel, és így egy alternatív férfiasság forrása lehet, a deszkások a gyakorlatban mégis folyamatosan újratermelik a szexista, a hagyományos uralkodó férfiasság kizáró jellegét annak ellenére, hogy ez nem kimondott érték (azaz nem kimondottan szexisták).

Iain Borden, aki számos deszkásmagazin tartalomelemzésén keresztül nyújtott történeti áttekintést a deszkázás alakulásáról, arra a megállapításra jutott a nemi dimenziót illetően, hogy mindig is voltak lány deszkások annak ellenére, hogy a szélesebb konvenciók igyekeznek eltántorítani őket, és mindig is voltak jelentős női deszkások. Időről időre megjelennek lányok felé irányuló pozitív deszkás reklámok, például az 1988-as Powell-Peralta-reklám: „*Some girls play with dolls. Real women skate.*”⁶⁴ Előfordulnak ugyan elutasító kijelentések a gördeszkás iparon belülről, de többnyire egyfajta közömbös elfogadás jellemző a lányokkal kapcsolatban (Borden 2001: 143–144).

Ez a helyzet azonban jelenleg változóban van, egyre több a lány a hivatásos deszkások között, megjelentek az első kizárólag lányokból álló csapatok, valamint a kizárólag lányoknak szánt márkák is.⁶⁵ A lányok megjelenítése még mindig jelentősen háttérbe szorul, de kétségtelen, hogy változás indult be a gyártók oldalán; e folyamatnak a gördeszkázásra és a deszkás lányok megítélésére gyakorolt hatásait még nehéz lenne megjósolni.

Borden forrásaiból az derül ki, hogy a lányok általában szeretnék több lány deszkást látni, de gyakori a gyanakvás, hogy a lányok többsége csak a fiúk miatt vesz részt a deszkázásban, és ha sikerül kialakítaniuk egy párkapcsolatot, leállnak a gördeszkázással. A deszkázás dominánsan fiútevékenység, és bár ritkán utasítják el nyíltan a lányokat, a hiányuk csak ritkán kerül szóba, és általában kimondatlanul elfogadott tény. A lányokat számos, a nem deszkás társadalom irányából érkező nyomás is terheli: mint például „nem kéne egy tizenöt éves lánynak inkább a fiúkkal törődnie?”, vagy hogy ne próbálják a testüket egy nem szexualizált formában bemutatni, ne szerezzenek sérüléseket, és koncentráljanak az önfejlesztés helyett inkább a társas kapcsolatokra (Borden 2001: 144–147).

Saját tapasztalataim, illetve deszkáslányokkal folytatott beszélgetéseim Borden és Beal megállapításaival meglepően összecsengő eredményeket mutattak. A következőkben a skateboarding.hu fórumának vizsgálatára szeretnék összpontosítani, és egy témájának elemzésével bemutatni, hogyan működtek a Borden és Beal által vázolt, lányokat kizáró és általuk is felvett önkirekesztő mechanizmusok a fórumozók közösségén belül.

A skateboarding.hu fórumán több deszkáslány hozzászóló is megjelent, és egy külön „deszkás lányok” című téma is indult.⁶⁶ A lányok egymás közötti interakcióit, illetve a „deszkás lányok” téma általuk történő kijelölését nagymértékben a divatdeszkás/pózer fogalmak határozták meg. Szinte kényszeresen bizonygatták saját hitelességüket,⁶⁷ és gyanakodtak a többiek valódiságát illetően.

„Kíváncsi vagyok a véleményetekre a deszkás csajokkal kapcsolatban. Na persze nem azokra a csajokra gondolok akik egy bizóben, vagy osirisben trapézgyatyával deszkásnak tartják magukat, vagy a kamus bőgatyás libákra, hanem azokra, akik vagy snowboardoznak

vagy deszkáznak. Azért érdekel, mert snowboardozom és a deszkát is elkezdem és érdekel, hogy a fiúknak mi a véleménye erről. Szóval????”⁶⁸ (F40, lány)

„A véleményem, hogy egy csajnak ne a szája járjon és csorgassa a nyálat, hanem deszkázzon és gyakoroljon. Nekem könnyű, mert sok barátom van, akik foglalkoznak velem, de én nem is nyálazni járok deszkázni. [...]” (F75, lány)

A fiúk részéről egyáltalán nem fogalmazódott meg a nem hitelesség vádja a lányokkal szemben, sőt általánosságban sem írnak arról, hogy a lány deszkások csak pózerek lennének. Ez a jelenség tehát egybeesik Iain Borden megállapításával, aki szerint a lányok gyakran gyanakvással fordulnak más lányok irányába annak ellenére, hogy a többségük örülne, ha több lenne a deszkáslány. Ugyanakkor ez nem vág egybe Becky Beal eredményeivel, aki szerint a fiúk eleve pózerként tekintenek a gördeszkázással próbálkozó lányokra.⁶⁹

„Én tanusítani tudom, hogy Kisbogár is és Blinkergirl is »rıl« deszkás lányok, akárcsam Etniz Girl :))) HAjrá lányok...)))” (F84, fiú)

Mindazonáltal a fiúk részéről előforduló paternalizmus, valamint a mindkét nem részéről előforduló női szerepekkel és testekkel kapcsolatos elvárások gyakran helyezik a lányokat alárendelt helyzetbe, illetve kötik őket össze a divatdeszkás alakjával. A szélesebb társadalom nemi hatalmi viszonyai köszönnek vissza abban is, ahogy a fiúk egymás közötti interakcióiban előfordult a lányok egyszerű szexuális birtoktárgyként való felosztása is.

Paternalista kijelentések

Ebbe a kategóriába azok a megjegyzések tartoznak, amelyek a lányokat látszólag dicsérik, miközben valójában a lányok gördeszkázási kompetenciáját a fiúk alá rendelik; vagy a lányok védelmében íródnak, de közben hierarchikus különbségeket hoznak létre a két nem képviselői között.

Az első típusra a legkiemelkedőbb példa, amikor az egyik lány egy trükkjével – amelyről pár hozzászólással korábban kijelentették, hogy olyat csak az egyik profi deszkás szokott csinálni – kapcsolatos gratulációját követően a hozzászóló fiú megtoldja még elismerését:

„[...] És most szeretnék kérni mindenkit, hogy fontolja meg, hogy ez egy lánytól (már ha ezért nem haragszol) mekkora cucc!! [...]” (F154, fiú)

A zárójelben található kitétel azt mutatja, hogy a gratuláló fél is érzi, hogy a megjegyzéssel, amellyel csak még jobban ki akarta emelni a teljesítmény nagyszerűségét, egyben lekicsinyli a lányokat, hiszen kimondatlanul azt állítja, hogy egy lány eleve kevésbé jól deszkázik, mint egy fiú. Ezt az álláspontot a lányok is gyakran magukévá tezik, és már ebből a szemszögből ítélik meg saját teljesítményüket:

„[...] Azt mondják ahhoz képest, hogy csaj vagyok, tehetséges. :) [...]” (F75, lány)

Végül az ellentétes irányú gondolati elmozdulásra is láthatunk példát a fórumon:

„[...] Jó nézni ahogy a gyengébbik nem hogyan próbál megküzdeni egy nagyon nehéz sporttal, most nevezzük sportnak, és bebizonyítani azt, hogy nem is olyan biztos az a gyengébbik jelző. [...]” (F84, fiú)

Ebben a hozzászólásban a megszólaló fórumtag éppen azáltal jut el a hagyományos

hierarchia megkérdőjelezéséig, hogy a lányok teljesítményére, bizonyításra való készségére hivatkozik. Amíg tehát a lányokat patronizáló módon alárendelő kijelentések még a fiúknak is többször szemet szúrnak, addig a nemi szerepekkel és testekkel kapcsolatos elvárások során ennek fordítottját látjuk, itt még a lányok maguk is aktívan vesznek annak a beszédmódnak a felépítésében, amely a lányokat tulajdonképpen a „valódi deszkás” pozíción kívül helyezi el.

Női szerepek és testek

„Szerintem egy csajnak akkor jo a deszka, ha az alakja is jo” (F43, fiú)
„NEKEM JÓ AZ ALAKOM!!! DE HÁT A BŐ GATYÁKBAN NEM SOK LÁTSZIK!!!???”⁷⁰
(F134, lány)

Itt az első hozzászóló a lány deszkás fő erényeit a deszkázás gyakorlatáról a deszkázás közbeni mutatóságra helyezi át. Amire a következő – lány – hozzászóló a deszkásdivat és a magamutogatás (amelyek ezek szerint számára egyaránt követendő) közötti ellentmondásra rámutatva összekapcsolja a nadrág és az alak témákat. Végül, hogy teljes legyen a kör, egy korábbi hozzászóló bő gatyával kapcsolatos ellenérzéseire és kritikájára reagálva, az iménti fórumtagnak sikerül összekötnie a kövérség-nadrág-divatdeszkás fogalmi háromszöget (amelynek az első oldalát – nadrág és divatdeszkások – még F40 fektette le az egész deszkáslány-témát elindító első hozzászólásában (lásd feljebb):

„[...] ja! Itt, Veszprémben is láttam már olyan csajt aki xxi-es gatyában feszített (a 100kilójával!) aztán még arról sem volt fogalma hogy mi a különbség a deszkás és a pózer közt!!! – ISZONYÚÚÚÚÚÚÚÚÚÚ!!!” (F134, lány)

Ezt követően aztán többször visszatér a „kövér lány azért divatdeszkás, hogy elrejtse a kilóit a bő gatyában” képzet. Míg a fiúknál a nadrág a stílus kérdésével kapcsolódik össze, addig a lányoknál a nadrág a testiség problémája körül forog. Talán nem is véletlen, hogy a nadrág tárgyalása ilyen jelentőséget nyer a „deszkáslányok” témában, és mellette szinte meg sem jelenik a cipő kérdése (pedig ezt az elemet ugyanúgy feldobta F40 az első hozzászólásában).

Ennek jelentősége akkor érthető meg igazán, ha figyelembe vesszük, hogy a cipő a legfontosabb és sokak szerint az egyedüli lényeges ruházati elem a deszkázás szempontjából; a fórumon külön témákat szentelnek a cipők taglalásának. Bár a cipő is kifejezhet stílust, és jellemezhet divatdeszkásokat, a testiséggel igen kevésbé kapcsolódik össze. Annál inkább fontos a cipővel kapcsolatban annak technikai szempontú értékelése, valamint a sok trükközés és deszkázás során létrejövő kopások, sérülések megoldásának kérdései. Tehát párhuzamban azzal, ahogy a lányokkal kapcsolatos beszéd eltolódik a testiség irányába, a deszkázás technikai oldalát képviselő cipő helyett a testiséggel összekapcsolódó nadrág a kiegészítők tárgyalásának fővonala.

Deszkáslányok és hiteles pozíciók

Az a kényszeresség, amellyel a lányok saját hitelességüket igyekeztek igazolni, egy fontos összefüggésre hívja fel a figyelmünket. A lány deszkás a divatdeszkához hasonlóan a deszkások „másikja”, akihez képest magukat meghatározzák. Amikor a lányok más lányokkal szemben gyanakvóak, pontosan abba a hiteles pozícióba helyezkednek, amely részben a divatdeszkához képest határozza meg magát, és mivel egy lány alapértelmezés szerint nem lehet igazi deszkás, a hiteles deszkás lány is meg fogja kérdőjelezni a többi lány „deszkásságát”.

A lány számára ugyanakkor egyértelműen probléma a magány a deszkázásban, illetve más lány deszkások hiánya. Ezért is fontos ez a fórum: virtuális találkozási pont, ahol kapcsolatba léphetnek más lány deszkásokkal, illetve kölcsönös támogatást és megerősítést kaphatnak.

„[...] Én is amellett vagyok, ha valaki kedvet kap a deszkázáshoz, de nem mer, akkor írjon e-mail, vagy hívjon fel, elmegyek velem. :)

Mi csajok tartunk össze. [...]” (F75, lány)

„[...] Próbálok minnél több lányt rávenni, hogy kezdjenek el deszkázni, mert jó dolog. Két barátnőmet úgy ahogy rávettem, de a ruha megvétele után a deszka vétel valahogy elmaradt. Meg az is, hogy deszkázzanak. [...]” (F18, lány)

Összegzésképpen azt lehet mondani, hogy a korábban felvázolt *sport-* és *életformatípusok* közül a lányok számára csak az első áll nyitva. A lányok esetében olyan elkötelezettség és elhatározás kell a gördeszkázáshoz, részben a magány, részben a deszkásfiúk és a környezet gyakran elutasító beállítódása miatt, amely a sporttípus elhivatottságához áll közelebb. Fordítva megfogalmazva: ha egy lány nem tanúsít kellő eltökéltséget a tanulásra és a fejlődésre, akkor nem veszik komolyan, és nem tudja magát deszkásként elismertetni.

Az olvasatok összefoglalása

A *sport-* és *életformatípusok* alá rendezve foglalom össze a tanulmány során a deszkázás értelmezése kapcsán felmerült lehetőségeket, konfliktusokat. Ezzel a csoportosítással a hiteles deszkás két típusa jön létre, mely elválasztás explicit formában nem fogalmazódik meg a deszkások belső diskurzusában. Hangsúlyozni szeretném, hogy a sport- és életstílus-kategóriák alá összegyűjtött jellemzők nem sorolhatók kizárólag az egyik típushoz, hanem az egyes konkrét deszkásoknál különböző keverékeket fogjuk találni az alábbi tulajdonságoknak.

Azért hoztam mégis létre *mesterségesen* ezt a két – remélhetőleg kellően sarkított – típust, hogy érzékeltsem annak az értelmezési mezőnek a határait, amelyen belül a gördeszkázás jelentései mozognak. Ez a fogalmi sarkítottság nemcsak a deszkások saját belső hitelességről és stílusról szóló beszédmódjait teszi világosabbá, hanem azt is, ahogyan a különböző kívülállók, érintettek és piaci szereplők viszonyulnak a deszkázás kérdéséhez aszerint, hogy a két típus közül melyik felől közelítve ragadják meg a gördeszkázást.

Posztstrukturalistának nevezett elemzésem magvát tehát az alábbi táblázatnak a hitelesség kategóriáján belül létrehozott két típusa alkotja. Azáltal, hogy egy fogalmi mező két ellentétes pólusát sikerült létrehoznom, egyszerre kerülöm el azt, hogy egy konkrét jelentést tulajdonítsak a gördeszkázásnak, illetve hogy létrehozzak egy olyan jelentésmezőt, amely a deszkások és a többi érintett deszkásságról szóló beszámolójaiból táplálkozik.

1. táblázat. Sport- és életforma, a hiteles deszkásság két típusa

	Hiteles deszkástípusok	
A deszkázás jelentése	sport	életforma
Szükséges tulajdonság	gyakorlás	bevallalósság
Helyszín	skatepark	köztér
Cél	teljesítmény	élmény
Trükkök értékének forrása	minőség	veszély
Sérülések oka	elhivatottság	önpusztítás
Beállítottság	aszketikus	hedonisztikus
Rendezvény	verseny	„streetelés” ⁷¹
Kapcsolat a piaccal	szponzoráció	elutasítás
Reprezentációja	ESPN	CKY ⁷²
Külvilágra gyakorolt hatás ⁷³	elfogadás	morális pánik
Stílus ⁷⁴	new school	old school
Belépőtrükk	flip	ollie
Nemek	fiúk (lányok)	fiúk

Az így létrehozott értelmezési mező egy közelítésnek tekinthető, egyrészt nem tartalmazza az összes lehetséges szempontot, másrészt a valóság mindig sokszínűbb a modellnél (még az ilyen laza modelleknel is). Felmerül, hogy több típus létrehozásával, illetve más jellemzők kiemelésével vagy másképpen végrehajtott szembeállításokkal változtatni vagy akár javítani is lehet ezen az értelmezési mezőn. Ez minden bizonnyal így van, ezeket a lehetőségeket azonban a további elemzéseknek kell majd kibontaniuk.

Divatdeszkások és pózerek

A hiteles deszkásság tehát pontosan nem definiálható, ezzel szemben a divatdeszkás vagy pózer alakja nagyon szépen kirajzolódik: mint erre már korábban utaltam, ő a nem hiteles „másik”, akihez képest a deszkások önmagukat meghatározzák. A divatdeszkás, emeljük ki, csak egy ideológiai konstrukció, a valóságban nem létezik. Ez a megállapítás Muggleton (2000) és Thornton (1996) munkáinak egyik központi üzenete. Pontosan azért lesz olyan szépen körülírható a pózer alakja, mert csak az ideológia szintjén létezik, sőt csak a deszkások belső ideológiájában, és így kevesebb kritikának van kitéve. Magát senki sem tartja pózernek: vagy nem azonosítja be magát deszkásként, és teljesen tartalom nélküli számára a kategória, vagy deszkásnak tartja magát. Ha valaki aztán később mégsem lesz deszkás, nem tartom valószínűnek, hogy ilyen irányú próbálkozását divatdeszkássággként értékelje, egyszerűen más helyértékre fog kerülni ez az epizód az illető saját élettörténetében.⁷⁵ Ha beazonosítanánk divatdeszkásokat, akkor pontosan abba a hibába esnénk, hogy egyes csoportok olvasatát fogadnánk el kizárólagosként arról, hogy ki számít deszkásnak.

Ha a deszkásság értelmezési teréről beszéltem, akkor ehhez képest a divatdeszkás definíciója egy jól megragadható pont. Sokáig pontosan amiatt nem jutottam előrébb az elemzésemben, mert minduntalan a hiteles pártját kerestem ennek a pontnak, de valahogy soha sem sikerült megtalálnom. Most már – visszatekintve – úgy látom, hogy hiába vetítettem vissza egy ellenpontot a hiteles deszkásság terébe, az sohasem volt képes kifejezni ennek a kategóriának a komplexitását. Nézzünk meg egy példát arra, hogyan lehet a pózer kategóriájának segítségével meghatározni az igazi deszkást!

Az Offline magazinban a pózerekről megjelent cikk szépen kirajzolja inverzben, hogy mi jellemzi az igazi deszkásokat a cikk szerzője szerint: A pózer a „legalapvetőbb trükköket sem hajlandó megpróbálni” és „karcmentes, steril illatú gördeszka” tulajdonosa. „Kicsivel rosszabb a helyzet, amikor valakinek gördeszkája sincsen, mégis deszkásnak vallja magát, hiszen úgy öltözködik.” Az ilyen embereknek „pontosan kieszelt ideológiájuk van a nem-deszkázásra. [...] Előfordul az is, hogy konfrontáció (rendőr, vagy elégedetlenkedő polgár) esetén olyasvalaki áll ki a gördeszkásért, aki maga nem is deszkázik, ám legendákat mesél róla nagy mellénnyel. [...] Jellegzetes pózer tulajdonság a nagyképűség. A pózerek szeretnek kinevetni, szívatni és cikizni embereket, mert azt gondolják, hogy ezáltal föléljük kerekednek.” (OfflineXtrMag 2002a: 18.)

A divatdeszkás nem vállalja a testi sérülés kockázatát és/vagy a gyakorlás fáradtságát, ennek megfelelően nem is rendelkezik a technikai tudással, amely megkülönbözteti az igaz deszkást. Ráadásul nagyképű is, szemben a deszkással, aki inkább kooperatív és bátorító. Végül megkülönbözteti az is, hogy – mivel nem deszkázik – a felszerelése makulátlan, és így tökéletesen megfelel a társadalmi elvárásoknak, szemben a deszkással, akinek a használatból kifolyólag ruhája, cipője és deszkája kopott, szakadt. Látható, hogy a pózer képéből visszafejtett „valódi deszkás” alakja sokkal egyszerűbb és pontosan ezért semmitmondóan sematikus ahhoz, hogy a gördeszkások belső ideológiájának jobb megértésén túl is használható legyen a szubkultúra vizsgálatához.

Zárógondolatként még egy fogalmi felosztást kívánok értelmezni, ehhez a divatdeszkás és pózer – idáig szinonim módon használt – kifejezéseket fogom egy kicsit módosított értelemben megvizsgálni. Találkoztam olyan véleménnyel, amely szerint divatdeszkás az, aki rendelkezik gördeszkával, de nem gyakorol trükköket, esetleg meg sem próbálja azokat; pózer pedig az, akinek deszkája sincs, de deszkásként öltözködik, vagyis deszkás márkákat visel. Egy kicsit tovább feszíteném ezt a megkülönböztetést. Nevezzük most divatdeszkásnak azt, aki magát deszkásnak tartja, de nem az, tehát ő lenne a képzeletbeli nem hiteles „másik”. Ezzel szemben a pózer legyen az, aki nem is tartja magát deszkásnak (bár úgy öltözködik), akár nem is érdeklik a deszkások egyáltalán.

Ebben a felosztásban a divatdeszkás a deszkások belső „másikja”, ő az a koncepció, amely segít magukat definiálni, idáig róla volt szó. Ezzel szemben új definíciónk szerint a deszkások által pózernek tartott személy a szubkultúra értelmezési terén kívül álló „másik” lesz. Amikor a deszkások pózernek neveznek valakit, akkor ezzel a kifejezéssel valami olyat sugallnak, hogy az illető deszkásként „pózol”. De éppen arról van szó, hogy a pózer magát nem azonosítja velük, és ebben a közönyben van a legnagyobb fenyegetés. A pózer az, aki kisajátítja a deszkásság külső jeleit (leszámítva a deszkát), azokat potenciálisan megfosztva a deszkások és deszkás cégek által rájuk ruházott jelentésektől.

„Ja meg hogy a deszkás cipő nem való utcára. Ha körülnézel, minden második rapper, koris(!) vagy akármilyen hip-hop műfajhoz tartozó egyén deszka csukát hord. Sőt olyanokon is akad szép számmal, akiknek közük sincs ezekhez.” (F50, ismeretlen)

Összegzés

A gördeszkázás körül zajló értelmezési konfliktusok vizsgálatára építve mesterségesen szembeállítottam a deszkázás általam létrehozott két kategóriáját, amelyeket *sport- és életformatípusoknak* neveztem el. Ezzel a szembeállítással annak az értelmezési mezőnek a kijelölése volt a célom, amely tartalmazza a deszkázás azon változatos olvasati lehetőségeit, amelyeket részben maguk a deszkások és a gördeszkaipar hoznak létre, illetve idéznek meg, részben pedig a további, külső szereplők tulajdonítanak a gördeszkázásnak.

Ezzel a fogalmi eszközzel egy lehetséges megoldást kívántam nyújtani egyrészt a korábbi strukturalista olvasatok statikus egyoldalúságával, másrészt a Muggleton-féle (2000) mikroelemzésben tapasztalható kollektív jelentés eltűnésével szemben. A struktúra középpontjába egy határozott mag helyett a jelentések, egymással ütköző olvasatok hálózatát állítottam. Ez egy lehetséges megoldás arra, hogyan ragadhatjuk meg posztstrukturalista módon a szubkultúrák jelentéseit.

Végül az ideológiai konstrukcióként létező divatdeszkás/pózer figurájának egyértelműségével állítottam szembe a hiteles deszkásság értelmezésének rögzíthetetlenségét. Ezzel arra kívántam felhívni a figyelmet, hogy a szubkultúrák elemzése során a gyakran jól artikulált „másik” figurája könnyen csábíthat arra, hogy annak ellenpontjában lássuk a hitelesség meghatározását, ezzel azonban legfeljebb csak az adott szubkultúra belső ideológiájának hitelességideálját tapogathatjuk le.

JEGYZETEK

1. Nagyon sok mindenkinek tartozom köszönettel kutatásom segítségével, a türelméért vagy a biztatásáért. Külön ki szeretném emelni Hadas Miklósnak, Juhász Pálnak, Vicsek Lillának, Vályi Gábornak, Dombos Tamásnak, Sallay Zoltánnak, Kemény Vagyimnak, Polyák Editnek és Róbertnek a kutatás és a végleges szöveg elkészítése során nyújtott segítségét.
2. Szapu Magda (2002) *A zűrkorszak gyermekei* című könyvében – amely a kaposvári fiatalok csoportkultúráinak gazdag leírását kínálja – a deszkásokról is találhatunk egy rövidebb elemzést, részletesebben azonban nem foglalkozik velük a szerző, mivel a deszkásság nem zenei alapú identitás. A deszkások a szerző értelmezésében a rapperek egy lehetséges továbbfejlődési irányaként, esetleg azok valamilyen alcsoportjaként jelennek meg.
3. Ennek a megközelítésnek magyarországi alkalmazásaiért lásd például Rác 1998.
4. A szubkultúrális azonosulás mindenképpen választható. Ennek megfelelően egy társadalomban egy adott, például etnikai, nemzeti kisebbség kultúráját nem nevezem szubkultúrának. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy egy kisebbségnek a tagjai nem vehetnek részt szubkultúrákban, illetve nem hozhatnak létre új szubkultúrákat.
5. Divatdeszkás/pózer: A két fogalmat gyakran szinonim értelemben alkalmazzák, én is ezt fogom

- tenni. Mindkét kifejezés olyan személyre utal, aki deszkásként parádézik (olyan ruhákban, cipőben jár, esetleg deszkája is van, stb.), ugyanakkor nem gördeszkázik (eleget).
6. Magyar nyelvű, havi rendszerességgel megjelenő extrém sport- (most már action) magazin, amely rendszeresen közöl deszkáscikkeket, -híreket, -fotókat, reklámokat stb. A továbbiakban egyszerűen Offline.
 7. Ezekben a filmekben hivatásos és amatőr deszkások mutatják be gördeszkatudásukat, a videomagazinok továbbá interjúkat, reklámokat és kisebb riportfilmeket tartalmaznak.
 8. 2003 márciusában megnyílt a Godspeed skatepark Budaörsön, amely közigazgatásilag ugyan nem, de vonzáskörzetét tekintve Budapesten található.
 9. Offline Sports Games 3: extrém sport-nap az Europark parkolójában az Offline magazin szervezésében, amelynek keretében többek között BMX-, gördeszka-, görkorcsolyaversenyek, break-tánc-és graffiti bemutatók is láthatók voltak.
 10. A versenysorozaton csak szponzorral még nem rendelkező gördeszkások indulhattak, és annak tétje egy egyéves támogatási szerződés megkötésének lehetősége volt a Converse magyarországi forgalmazójával.
 11. Az ehhez kapcsolódó módszertani kérdések taglalása megtalálható Mann és Stewart (2002) *Internet Communication and Qualitative Research – A Handbook for Researching Online* című könyvében.
 12. A hosszabb beszélgetések mindegyikénél közöltem, hogy kutatást végzek.
 13. Húszeszes példányszámban jelenik meg. Olvasottságát ötvenezer főre becsülik (az Offline főszerkesztője, személyes közlés).
 14. A fórumelemzések lehetőségeiről és elméleti kereteiről lásd Zickmund 2000.
 15. Ez a megállapítás a kutatás időpontjára nézve még helytálló volt, de a helyzet mára már megváltozott. Lásd például: www.gordeszka.hu és www.zone.hu.
 16. Így például a „Milyen deszkával kezdjek?” (124 hozzászólás) és a „Milyen deszkátok van?” (113 hozzászólás) témákat nem elemeztem, mivel ezek nagymértékben megegyeztek a „Skateboards-[lapok]” (287 hozzászólás) téma tartalmával.
 17. Saját chatszobája volt/van a skateboarding.hu hozzászólóinak a trefort.net népszerű chatszerveren.
 18. Bár ez egyesek szerint nem helyes eljárás, nem lett volna etikus a fórumos felhasználóneveket használni, mivel az azonosítható egy virtuális (és persze valós) személlyel. Ugyanakkor nem kívántam álfelhasználónevekkel jelölni a hozzászólókat, mivel ezek mindig beszédes nevek, és így értelmetlen lett volna megpróbálni valami hasonlót létrehozni, ami mégis valamilyen más irányba mozdítja el az eredeti név jelentését.
 19. A gördeszkázás témájával két szerző foglalkozott komolyabban, a sportszociológus Becky Beal (1996) és az építész-építészettörténész Iain Borden (1998; 1999; 2001). Beal két évig (1990–1992) végzett megfigyeléseket, és folytatott beszélgetéseket deszkás fiatalokkal Északkelet-Coloradóban. Munkája az ellenállás kérdésével, valamint a férfiaság alternatív formájának és a nemi szegregáció újratermelődésének kialakulásával foglalkozik. Borden módszertanát tekintve deszkás magazinok elemzését végezte. Könyve a deszkázás fejlődését történeti aspektusból vizsgálja, különösen az épített környezethez és az építészethez való kapcsolatára koncentrálna a sportnak. A deszkázással kapcsolatos további tudományos cikkeket találhatunk orvostudományi szakfolyóiratokban (lásd Everett 2002; Forsman–Eriksson 2001), amelyek főleg a deszkázás során elszenvedett különböző sérülések gyakoriságának, súlyosságának rendszeresítésével és így a sport veszélyességének felmérésével foglalkoznak, valamint az elmúlt években egyre nagyobb számban tervezéssel, városi térhasználattal foglalkozó szakfolyóiratokban is (lásd L’Aoustet–Griffet 2001; Karsten–Pel 2000; Woolley–Johns 2001).
 20. Az akkori agyagkerekek rossz tapadása miatt gyakran borultak a deszkások (Brooke 1999).
 21. A szőrffel való párhuzamra utalva jegyzem meg, hogy a gördeszkázás esetében is egy elhivatott gördeszkástól származott az ötlet az új anyag alkalmazására.

22. A szlalom nem szorul túl sok magyarázatra; a downhill a lesiklás, a freestyle pedig a sík felületen úzótt akrobatikus, néha táncszerű, kreatív gördeszkázás volt. Ez utóbbi jellegzetes eleme például a gördeszkán kézen állva való gurulás.
23. Szintén ekkoriban fedezték fel a gördeszkások a sivatagban található elhagyott óriási betoncső-elemeket.
24. A *new school* stílus központjában a technikailag bonyolult trükkök álltak, amelyeket a deszkáról való lelépés, valamint többnyire a kezek igénybevétele nélkül hajtottak végre. Az *old school* deszkásokat a védőfelszerelés használata is megkülönböztette az újabb iskola képviselőitől.
25. Lapok, kerekék, felfüggők, cipők, ruhák stb. gyártói, forgalmazói.
26. Fontos lenne a gördeszkázás hazai történetének felvázolása is, kiemelve az itthoni sajtóanyagokat. Ehhez sajnos nem rendelkezem elég anyaggal, és az ehhez kapcsolódó kérdéseket sem vizsgáltam komolyabban, így itt most csak jelezni szeretnék néhányat a lehetséges hazai jellemzők közül.

Elsőként érdekes lenne megvizsgálni, hogy a gördeszkázás, különösen a rendszerváltás környékén, amikor először kezdtek nagyobb számban deszkázni nálunk is, hogyan függött, illetve ma is hogyan függ össze a „Nyugat” megalkotásával és fogyasztásával. Ezen belül fontos lenne megnézni, hogy mennyire kötődik a deszkázás valamiféle „Amerika”- (értsd Egyesült Államok-) képzethez. Ez a kérdés érdekes abból a szempontból is, hogy a kilencvenes évek elején tetőződő amerikai kosárlabda iránti érdeklődés mennyire erőteljesen kötődött annak amerikaiságához, szemben a gördeszkázással, amely gyakran nemzetközileg jelenik meg annak ellenére, hogy nagyrészt amerikai cégek és deszkások uralják a világot. Azért állítom párhuzamba az NBA/kosárlabda/streetball népszerűségi hullámával a gördeszkázást, mivel mindkettő nyugati/amerikai referenciaponttal rendelkezik, valamint a streetball (amely ugyanakkor és részben az NBA, illetve az amerikai képiség – filmek! – népszerűségét meglovagolva, valamint részben az Adidas üzleti stratégiája által is közvetítve vált népszerűvé) szintén városi terek kisajátításához és sport jellegű tevékenység űzéséhez kapcsolódik.

Egy másik érdekes kérdés a gördeszkázás külfölditől eltérő társadalmi pályája lenne. Az, hogy kezdetben csak nehezen lehetett gördeszkákhoz hozzájutni, valamint magas ára egyaránt hozzájárulhatott ahhoz, hogy a gördeszkázás először egy szűk elit szubkultúrája legyen Magyarországon. Annak megállapítása, hogy ez valóban így volt-e, valamint annak feltérképezése, hogy mennyiben változott meg a gördeszkázás státusa és gyakorlóinak köre az idők során, szintén további, alaposabb vizsgálatokat igényelne.

27. A cipők a gördeszkázás során intenzív kopásnak vannak kitéve.
28. Az *ollie gap* egy gördeszkával átugratható, változó mélységű hézag.
29. A szörf lényegének megragadhatatlanságát nagyon érzékletesen szemlélteti a közeli kép érdekében túl mélyen repülő tévés helikopter szele által a szörfdeszkájáról lefújó versenyző alakja (Crawford é. n.).
30. Fiske a szörfösöket a kultúra-természet ellentétpár utóbbi pólusa felé elhelyezkedőként azonosítja be. Állítása szerint sportként való áruba bocsátása, reklámokbeli bemutatása, szörfversek tévés közvetítése által a szörf jelentése visszakerül a kultúra jelentéskörének vonzásába (Fiske 1989).
31. Maguk a gördeszkások indítottak tiltakozó hadjáratot a gördeszkázás olimpiai sportként való elfogadtatása ellen.
32. Ezzel egybevágóan a snowboardban, amely egy, a gördeszkázásnál később keletkezett deszka-sport, a snowboardozást filozófiaként, a természethez való viszonyként értelmezők mélységesen elutasítják a snowboard olimpiákon is kanonizált versenyszámaikat.
33. Beal is kiemeli elemzésében a deszkázás felnőtt-tekinthetlyel szembeni beállítódottságának ezt a vetületét (Beal 1996).

34. „Skateboarding is not a crime! [A gördeszkázás nem bűncselekmény!]” – állítja a kampány fő szlogenje.
35. Az „xsport” az extrém sportokra utal.
36. Az ideológia kifejezést végig a hétköznapi szóhasználatnak megfelelő értelemben használom, és nem szakkifejezésként.
37. A Zone magyarországi gördeszkás árucikkeket (lapok, cipők, ruha, stb.) forgalmazó vállalkozás. A New Deal és Flip gördeszkalap-márkák, az Etnies cipómárka, az említett filmekben az egyes márkák által szponzorált gördeszkások trükkjei láthatók. A Zone többször rendezett egyszeri ingyenes vetítéseket, például a Mammut üzletközpontban, új gördeszkás filmek bemutatására.
38. A Converse nem csupán cipómárka, gördeszkalapokat is készítenek (bár ez kétségtelenül másodlagos a cipőhöz képest). A Converse magyarországi forgalmazója nyitotta meg a Converse Hangárt, az első komoly budapesti fedett skateparkot. Mind a Zone, mind a Converse rendelkezik magyar támogatóktól álló saját csapattal.
39. Az X-Games versenyeken BMX, inline görkorcsolya, gördeszka és további sportágak szerepelnek.
40. Dick Hebdige a szubkultúrákkal való megbirkózás két módját azonosítja be a szélesebb társadalom részéről. Az egyik a démonizálás, a szubkultúra tagjainak és gyakorlatainak teljesen idegenként való bemutatása; a másik a banalizálás, a szubkultúrának a szélesebb társadalommal azonosként – gyakran látványosságként, ártalmatlan egzotikumként – való ábrázolása (Hebdige 1988).
41. Ez a probléma ritkán merül fel nálunk, mivel szinte mindenki a new school street deszkázást műveli.
42. Ennek ellenére szinte minden nagyobb versenyen rendeznek best-trick, vagyis legjobb trükk versenyszámokat is, ami pontosan ezt az összemérhetetlenséget látszik megcáfolni azáltal, hogy az ilyen alkalmakkor a legkülönbözőbb fajta, gyakran összemérhetetlen trükkök között állítanak fel rangsort.
43. Az ollie során a gördeszkás elrugaszkodva képes a deszkát a keze igénybevétele nélkül a levegőbe rántani magával. Ollie segítségével akadályokat lehet átugrani, magasból (például lépcsőről) leugrani stb.
44. A flip során a gördeszka megfordul a hossz tengelye mentén a levegőben, mielőtt a deszkás visszaérkezik rá.
45. A divatdeszkás a deszkások által nem hitelesnek ítélt deszkás, erről lásd később részletesebben.
46. Egy gördeszkás (TT) utólag megjegyezte, hogy szerinte nem létezik ilyen általános megállapodás, és például vannak olyan elismert gördeszkások, akik nem tudják a flipet (egészen pontosan a kickflipet).
47. A „2 lap ollie” az ollie magasságára utal, vagyis a gördeszkás két élével egymásra állított gördeszkalapot tud átugratni a saját deszkájával.
48. Az „igazi deszkás” fogalma, mint korábban is, a tanulmány során felépített, összetett hitelesség modelljének tükrében értelmezendő.
49. A tailslide során a gördeszkalap felfüggőjén túlnyúló haladási irány szerinti hátsó részével csúsznak padkán, korláton.
50. Ali Boulala hívatásos gördeszkás. A PissDrunk egy profi gördeszkásokból álló csoport.
51. Nem szabad elfelejteni, hogy az, hogy mi számít bevállalásnak, természetesen nagymértékben függ az adott deszkás tudásától.
52. A park általában skateparkra utal.
53. A Petőfi híd budai hídfőjénél, a Budapesti Műszaki Egyetem étkezdéje mellett, a deszkások között egyszerűen „menzának” nevezett kis téren már felszereltek deszkázást gátló fémbütyköket.
54. Gyakori eleme a nálunk szigorúbb szabályozással rendelkező országokban élő gördeszkások beszámolóinak, hogy addig deszkáznak valahol, amíg meg nem jelenik a rendőrség, és akkor

- aztán mindenki – részben a deszkáján – igyekszik azonnal eltűnni, hogy aztán a rendőrök távoztával visszatérjenek esetleg ugyanoda.
55. A deszkások itt ismét csak kiforgatják a rendszer jelentéseit is, hiszen az őket kizárni hivatott elemeket vonzerőként fogják értelmezni.
 56. A Hősök tere a budapesti deszkásélet egyik központi helyszíne.
 57. Patsy Eubanks Owens fiatalok városi térben való mozgásának és szabadidő-eltöltésének szabályozását vizsgálva Amerikában tizennégy városból tizenkettőben talált gördeszkázást tiltó rendelkezéseket (Owens 1997:156). (ez így van a bibliográfiában is)
 58. Más kerületekben is található a gördeszkások érdekében pozitív kezdeményezések. A XII. kerületben például az önkormányzat kezdeményezésére rendeztek gördeszkásnapokat a MOM parkban. Ezen két deszkás terepelemeket is gyártó cég képviseltette magát, továbbá bemutatókra és előadásokra is sor került. A bemutatott elemek egy részét a XII. kerületi önkormányzat megvásárolta, és azokat a kongresszusi központ parkolójában állították fel, ahol egy hónapig lehetett őket szabadon használni, majd a zajra való panasz miatt és a hidegre való tekintettel elszállították őket onnan. 2003 májusában még mindig raktáron voltak, felállításuk új helyszínét még nem jelölték ki (16, személyes közlés).
 59. A *Panelparaszt* című magyar deszkásfilmben például az elhangzó vélemények kapcsán a következő felirat jelenik meg a képernyőn: „Mi nem játszunk!” (Tokay 2003).
 60. L’Aoustet és Griffet a marseilles-i *skatepark* elemzése során arra a következtetésre jutott, hogy a park sikere részben annak is köszönhető, hogy annak helyszínét a használók maguk választották, és nem kívülről erőltették rájuk (L’Aoustet–Griffet 2001). Woolley és Johns azonban arra hívja fel a figyelmet, hogy a *skatepark*okra ugyan komoly igény van, ezek azonban sohasem válthatják ki teljesen az utcai deszkázást. Ez egyrészt azért van, mert a *skatepark*ból hiányzik a felfedezés és kizsájtítás izgalma, másrészt a *skatepark* azzal a helyet ad a deszkázásnak, egyben le is határolja azt, és ez ellentmond a deszkázás szellemiségének. Ezért fogadják gyakran felemás örömmel a *skatepark*ok építését a deszkások, mivel azok alapot szolgáltathatnak arra, hogy a deszkásokat kitaltsák a közteterekről (Woolley–Johns 2001).
 61. A szubkultúrákkal foglalkozó irodalom visszatérő megállapítása, kérdése a lány résztvevők hiánya a különböző szubkultúrákban.
 62. Jock: a jó sportoló, jóképű, a lányokat tróféának tekintő, tipikusan focista (amerikai foci!), a gyengébbeket bántalmazó, de legalábbis lenéző vagány angolszász/amerikai archetipusa.
 63. Elissa Steamer hivatásos gördeszkás, és nőként minden idők legjobbika.
 64. „Vannak lányok, akik babáznak. Az igazi nők deszkáznak.”
 65. Ezek gyakran már létező márkák külön női almárkái, ilyen például a Quiksilver által indított Roxy.
 66. Ez a téma rendelkezett a legtöbb hozzászólással (430 darab), amikor archiváltam a fórum tartalmát.
 67. A lányok a következő jellemzőket megidézve igyekeztek saját hitelességüket igazolni: snowboardozás, deszkázás, a ruházat másodlagossága, a deszkázás melletti elkötelezettség, a lányt deszkásként elfogadó barátok közössége, gyakorlás, az összetartás és a befogadás értékei, az önmagáért vállalt stílus.
 68. A Bizó és Osiris cipómárkák.
 69. Az „offline” életben azonban a lányoknak gyakran sokkal nagyobb elkötelezettséget és kitartást kell mutatniuk a gördeszkázás iránt, mint a fiúknak ahhoz, hogy a fiúk komolyan vegyék őket. Ez különösen azért szembetűnő, mivel kezdő fiúk esetén fel sem merül a kérdés, hogy szándékuk vagy próbálkozásaik komolytalanok lennének (11, személyes közlés).
 70. A kilencvenes évek során a hip-hop-befolyás egyik szemmel látható következményeként diatba jött a gördeszkások között is az igazán bő szárú nadrágok viselete.
 71. *Streetelésnek* nevezik a kötetlen, köztetereken zajló együtt deszkázást.

72. CKY, vagyis Camp Kill Yourself (Öld meg magad!-tábor). A cím maga is árulkodó, de a filmek tartalma felülmúlja: haladó autóról bokrokra ugrálás, bevásárlókocsikban robogás, majd látványos kiborulás azokból, anyagcserehumor fokozott képi ábrázolása, autós gyorsétkezdék személyzetének felbosszantása, minden és mindenki (önmagukat is beleértve) kigúnyolása, a deszkázás az egyetlen „komolyan” ábrázolt tevékenység. A CKY sorozatot egy hivatásos deszkás és baráti köre hozták létre.
73. És egyben gyakorolni kívánt hatás.
74. Az utóbbi időben a versenyeken magasabbra értékelt és így helyezéseket biztosító trükkök túlnyomó többségben a *new school* csoportba tartoznak.
75. Viszonylag könnyen elfogadhatónak tűnik, hogy az emberek többsége nem gondol magára divatdeszkásként.

IRODALOM

L'AOUSTET, OLIVIER – GRIFFET, JEAN

2001 The Experience of Teenagers at Marseilles' Skate Park: Emergence and Evaluation of an Urban Sports Site – Research note. *Cities* 18(6):413–418.

BEAL, BECKY LOUIS

1996 Alternative Masculinity and its Effects on Gender Relations in the Subculture of Skateboarding. *Journal of Sport Behaviour* 19(3):204–221.

BORDEN, IAIN

1998 An affirmation of urban life: Skateboarding and socio-spatial censorship in the late twentieth century city. *Archis* (online) (5):46–51. <http://www.archis.org/plain/object.php?object=161&search=ian%20borden&field=author&year=&num=> (letöltve 2005. április 20-án).

1999 A Performative Critique of the City: The Urban Practice of Skateboarding, 1958–1998. *Everything* 2(4):38–43.

2001 *Skateboarding, Space and the City: Architecture and the Body*. Oxford: Berg.

BROOKE, MICHAEL

1999 *The Concrete Wave: The History of Skateboarding*. Toronto: Warwick.

CRAWFORD, CARIN

é. n. *Waves of Transformation* (online). <http://facs.scripps.edu/surf/wavesof.html> (letöltve 2005. április 20-án).

EUBANKS OWENS, PATSY

1997 Adolescence and the cultural landscape: Public policy, design decisions, and popular press reporting. *Landscape and Urban Planning* 39:153–166.

EVERETT, WORTH W.

2002 Skatepark Injuries and the Influence of Skatepark Design: A One Year Consecutive Case Series. *The Journal of Emergency Medicine* 23(3):269–274.

FERREL, JEFF

1996 *Crimes of Style*. Boston: Northeastern University Press.

FISKE, JOHN

1989 Reading the Popular. Boston: Unwin Hyman.

FORSMAN, L. – ERIKSSON, A.

2001 Skateboarding Injuries of Today. *British Journal of Sports Medicine* 35:325–328.

HADAS MIKLÓS

2003 A modern férfi születése. Budapest: Helikon.

HALL, STUART – JEFFERSON, TONY, EDS.

1993 Resistance through Rituals: Youth Subcultures in Post-war Britain. London: Routledge.

HEBDIGE, DICK

1988 Subculture: The Meaning of Style. London: Routledge.

KARSTEN, LIA – PEL, EVA

2000 Skateboarders exploring urban public space: Ollies, obstacles and conflicts. *Journal of Housing and the Built Environment* 15:327–340.

MANN, CHRIS – STEWART, FIONA

2002 Internet Communication and Qualitative Research. *A Handbook for Researching Online*. London: Sage.

MUGGLETON, DAVID

2000 Inside Subculture. *The Postmodern Meaning of Style*. Oxford: Berg.

OFFLINEXTRMAG

2002a Posers. *OfflineXtrMag* 33–34:18.

2002b Dogtown & Z-Boys. A gördeszkás trükkök eredete. *OfflineXtrMag* 35:8–12.

RÁCZ JÓZSEF

1998 Ifjúsági (szub)kultúrák, intézmények, devianciák. *Válogatott tanulmányok*. Budapest: Scientia Humana.

RINEHART, ROBERT

1998 Inside of the outside: Pecking orders within alternative sport at ESPN's 1995 „The eXtreme Games”. *Journal of Sport and Social Issues* 22(4):398–415.

SZAPU MAGDA

2002 A zúrkorszak gyermekei. *Mai ifjúsági csoportkultúrák*. Budapest: Századvég.

THORNTON, SARAH

1996 Club Cultures: Music, Media and Subcultural Capital. London: Wesleyan University Press.

WOOLLEY, HELEN – JOHNS, RALPH

2001 Skateboarding: The City as a Playground. *Journal of Urban Design* 6(2):211–230.

ZICKMUND, SUSAN

2000 Approaching the Radical Other: The Discursive Culture of Cyberhate. *In* The Cybercultures Reader. D. Bell – B. M. Kennedy, eds. 237–253. London: Routledge.

Film

Panelparaszt, 2003. Videó (online). Rendezte: Tokay Péter. http://www.gordeszka.hu/index.php?news_more=true&id=382 (letöltve 2005. április 20-án).

ZOLTÁN KACSUK

The meanings of skateboarding. An experiment in the “post-structuralist” analysis of a sub-culture

Like many other extreme action sports, skateboarding has recently become very popular among Hungarian youth. However, skateboarding is seen by many as more than a sport: for some, it is a lifestyle, while for others, it is a craze. There is also some contention as to whether skateboarding is a sport at all, or simply a form of destructive hooliganism.

The present study analyses the skateboarding subculture in an attempt to illuminate how these varying points of view are related to the history of the sport and to the practices pursued by skateboard enthusiasts. First, the author outlines the theoretical framework within which the phenomenon will be analysed, then discusses various aspects of skateboarding in considerable detail, in the end returning to the original theoretical framework and examining how aspects of the sport fall into place within it.